

Правничі наукові дослідження

НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
АСПІРАНТІВ, ДОКТОРАНТІВ,
МОЛОДИХ І ДОСВІДЧЕНИХ УЧЕНИХ

24 ЖОВТНЯ

Науково-дослідний інститут приватного права і
підприємництва імені академіка
Ф. Г. Бурчака НАПрН України

2023

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
ПРАВОВИХ НАУК УКРАЇНИ

2

УДК 340.1

П68

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України (протокол № 6 від 28.06.2023 р.)

Редколегія:

Крупчан О. Д., д.ю.н., проф., акад. НАПрН України (голова); Попович Т. Г., к.ю.н., ст. досл. (відп. за випуск); Галянтич М. К., д.ю.н., проф., чл.-кор. НАПрН України, Бобрик В. І., д.ю.н., с.н.с.; Король В. І., д.ю.н., с.н.с.; Нагнибіда В.І., д.ю.н., проф.; Полюхович В. І., д.ю.н., с.н.с.; Сіщук Л. В., к.ю.н., ст. досл.

П 68 Правничі наукові дослідження: збірник наукових праць за матеріалами науково-практичної конференції аспірантів, докторантів, молодих і досвідчених учених (27 травня 2023 р., м. Київ, м. Івано-Франківськ, м. Хмельницький). К: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака, 2023. 77 с. 1 електрон. опт. диск (CD-R).

ISBN 978-617-8084-20-2

Об'єднанні у збірнику наукових праць матеріали (наукові розробки) вчених Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України присвячені 30-річчю НАПрН України та окреслюють сучасні виклики в правничих наукових пошуках. У збірнику представлені вибрані матеріалів авторів, що надали згоду на публікацію.

Адресована науковим та науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантам, аспірантам, студентам, суддям, адвокатам, нотаріусам, широкому колу фахівців, які цікавляться питаннями наукових досліджень у галузі «Право».

Розповсюдження та тиражування без офіційного дозволу Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України забороняється. За достовірність інформації, що міститься в друкованих матеріалах, несуть відповідальність автори.

ISBN 978-617-8084-20-2

© Науково-дослідний Інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України, 2023

© Автори, 2023

ЗМІСТ

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАЦІЇ БОРЖНИКА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО У США ТА ФРН Олександр Циганович, Oleksandr Tsyganovych.....	5
ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ Олександр Тубань, Oleksander Tuban.....	10
ПУБЛІЧНА ОБІЦЯНКА ВІНАГОРОДИ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ Олена Подвірна, Olena Podvirna	14
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА Валерій Полюхович, Valeriy Polyukhovych	19
ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖИТЛОВОГО СЕРВІТУТУ Анна Галянтич, Anna Haliantyach.....	24
ЕКСПЛІКАЦІЯ ПЕРЕДУМОВ, ПРИЧИН ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ Олександр Долженко, Oleksandr Dolzhenko	28
КОРУПЦІЯ В МЕДИЦИНІ: НОВИЙ ПОГЛЯД НА СТАРУ ПРОБЛЕМУ Богдан Коваль, Bohdan Koval.....	32
ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ Михайло Колісник, Mykhailo Kolisnyk Максим Кулеша, Maksym Kulesha.....	36
ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА УЧАСТЬ У ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ АКЦІОНЕРІВ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИТСТВА Лукачат Андрій, Andrii Lukachat	40
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УКРАЇНІ Роман Носадчий, Roman Nosadchyi.....	43
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ В УКРАЇНІ Лірук Іван, Liruk Ivan	46

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ Олеся Батрин, Olesia Batryn	48
ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЩОДО КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ В АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ Савченко Павло, Pavlo Savchenko	53
ВИХІД УЧАСНИКА З ТОВ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ Савченко Ярослав, Yaroslav Savchenko	57
ЕЛЕКТРОННА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ Наталя Сімакова, Natalya Simakova.....	61
ОБРАННЯ ЧЛЕНІВ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА» В. Сковронський, V. Skovronskyi	64
ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я МАТЕРІ ТА ДИТИНИ В УКРАЇНІ Олексій Цибенко, Oleksii Tsybenko Микола Тищенко, Mykola Tishchenko.....	68
АСТРЕНТ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ Шподар Юрій, Yury Shpodar	73
КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ Гамалюк Назар, Hamalyuk Nazar	75

ВИКОРИСТАННЯ ДОСВІДУ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАЦІЇ БОРЖНИКА У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО У США ТА ФРН

Олександр Циганович, Oleksandr Tsyganovych

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права та підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student Academician F. H. Burchak Scientific-Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine

Дослідження має на меті виявлення особливостей правового забезпечення процедур реорганізації і санації у законодавстві ФРН та США. Проаналізовано обидві системи, виокремлено підходи до регулювання відносин у процедурі санації: у США закон є проробжниковим, в той час як у ФРН законодавець намагається зберегти баланс між інтересами боржника, кредиторів та ринку. У висновку наголошено на необхідності реформування українського законодавства про банкрутство відповідно до реалій сьогодення з використанням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: банкрутство, санація, зарубіжний досвід, реформування законодавства у сфері банкрутства.

The purpose of the research is to study the features of the legal support of reorganization procedures in the legislations of Germany and the USA. Both were analyzed, and different approaches to the regulation of the reorganization issue were distinguished: in the USA, the law is debtor-oriented, while in Germany, the legislator tries to maintain a balance between the interests of the debtor, creditors and the market. The conclusion emphasizes the need to reform Ukrainian legislation in the field of bankruptcy in accordance with today's realities with the use of the foreign experience.

Keywords: bankruptcy, reorganization, foreign experience, reforming legislation in the field of bankruptcy.

Важливість інституту банкрутства в рамках сучасної економічної моделі, що склалась в більшості країн світу, зокрема, Україні, не викликає сумніву. Саме від ефективності механізмів, пов'язаних з банкрутством залежать такі питання, як збереження грошової маси в економіці, забезпечення стабільності та вдосконалення економічних відносин всередині держави.

Одним із ключових таких механізмів в розрізі банкрутства виступає санація – комплекс процедур, спрямованих на відновлення платоспроможності суб'єкта господарювання, який, з однієї сторони, дозволяє не лише врятувати боржника від його «вибуття» з економічної арени, але й максимізувати суму повернутих

6

кредиторам коштів. Слід вказати, що широке запровадження реорганізаційних процедур почалось із прийняття в 1978 році Закону США № 95-958 про банкрутство. Цю тенденцію підтримала також Франція. Проте у ФРН продовжується підтримка варіанту прокредиторського законодавства про банкрутство, що передбачає основним інструментом саме ліквідацію [1, с. 164]. Це слід враховувати під час дослідження іноземного законодавства та практики його застосування. Як показує практика, в Україні ефективність механізму санації знаходиться під серйозним сумнівом: ним зловживають для затягування часу, виводу додаткових коштів з підприємства тощо. Саме тому, задля подолання такого роду проблеми, регулююче законодавство повинно змінюватись, в тому числі, запозичуючи найкращі методики з розвинених капіталістичних держав. Тому доцільним є вивчення зарубіжного досвіду функціонування законодавства, що регулює санацію, а саме – відповідних правових інститутів ФРН та США – держав, що не лише демонструють високі показники економічного розвитку, але й мають значний практичний досвід застосування законодавства про банкрутство у кризові періоди.

Вивчення даних правових систем було б найбільш доцільно проводити на основі деяких виділених критеріїв, а саме: суб'єктної орієнтованості законодавства, доступності механізму санації, їхньої дієвості та ефективності на практиці, а також методики проведення «оздоровчих процедур».

США. У США процедури банкрутства регулюються прийнятим ще в 1979 р. Кодексом про банкрутство (далі – Кодекс США). У ньому врегульовано різноманітні процедури, пов'язані з банкрутством, зокрема – ліквідаційну процедуру, різні типи реструктуризації і, звісно – реорганізацію. Аналіз норм даного нормативного акту дозволяє зробити висновок про його спрямованість, перш за все, на забезпечення інтересів боржника, зокрема, відновлення його платоспроможності, запобігання ліквідації.

З положень Кодексу США (зокрема, глави 11, що присвячена реорганізації) бачимо, що для американського законодавства властивий легкий доступ до процедури реорганізації: кодекс не передбачає жодних обмежень або вимог щодо суми боргу чи доходу для підприємства, яке планує відновити свою платоспроможність [2]. Також, варто зазначити, що у більшості випадків при реорганізації сам боржник і залишається керівником компанії (для позначення такого боржника використовується термін «debtor-in-possession» – з англ. «боржник у власності»). Довірена особа (аналог арбітражного керуючого) використовується лише у виключних випадках, коли у справі фігурують факти шахрайства, доведення до банкрутства тощо. Очевидно, що такий підхід також сприяє розширенню потенційного контролю саме боржника за ситуацією, хоча і збільшує ризики зловживання.

З думкою про спрямованість американського Кодексу на захист боржника, зокрема, погоджується Л. Козак. На її думку, основним завданням Кодексу про банкрутство США є допомога боржникові у звільненні від частини боргів та запобіганню ліквідації підприємства. Метою Кодексу є не ліквідація, а реабілітація, відновлення підприємства [3].

Що стосується безпосередньо процедури санації, то для її початку боржник або кредитори мають право запропонувати «план оздоровлення». Протягом перших 120 днів після відкриття провадження відповідне право має лише боржник, що, разом з тенденцією не змінювати керівництво підприємства, ще більше грає на руку потенційному банкруту.

Звісно, план повинен бути затвердженим кредиторами. Однак навіть тут очевидно проглядається проборжниковий підхід Кодексу. Голосування відбувається за класами кредиторів і у випадку, якщо всі класи кредиторів погодили план, він затверджується судом. Однак, законодавство США дозволяє провести так звану процедуру «придушення» – примусового затвердження судом плану санації у випадку, коли хоча б один клас погодив його реалізацію.

Для імплементації плану дозволяється проводити цілий спектр заходів: частковий продаж активів боржника, реорганізацію виробництва, часткову ліквідацію неприбуткових відділів, відмову кредиторів від частини вимог або їх обмін на зобов'язання у майбутньому.

ФРН. Правове регулювання відносин у ФРН у сфері банкрутства і, зокрема, санаційних процедур, здійснюється Законом «Про неспроможність» (далі – Закон ФРН). Він регулює як класичне банкрутство, так і ряд аналогічних процедур, наприклад, як-от, санацію, санаційну ліквідацію тощо.

Незважаючи на те, що у розділі I «Цілі проваджень у справах про банкрутство» Закону ФРН у якості пріоритетної мети вказано задоволення вимог кредиторів, його варто назвати цілком прокредиторським: радше, у німецькій моделі зберігається баланс між інтересами кредиторів і боржника [4].

Власне, аналіз норм наступних розділів розкриває особливості даного збалансованого підходу законодавця. З однієї сторони, німецький Закон дозволяє використання процедури банкрутства (і, в подальшому, санації) за дотримання низки жорстких умов – відсутності ліквідності (яка визначається неспроможністю сплатити 90% боргів), необхідності розв'язання надмірної заборгованості (коли обсяг зобов'язань боржника перевищує обсяг його активів), а також строку у два роки негативної ліквідності.

В інтересах кредиторів грають і окремі механізми процедури банкрутства, як-от визнання недійсності угод, укладених протягом дванадцяти років до відкриття провадження. Крім цього, характерна для процедур ліквідації/санації зміна керівництва підприємства-боржника.

Санація може бути розпочата після відкриття провадження у справі, причому останнє не є заздалегідь зорієнтованим на збереження підприємства. Якщо план не прийнято за три місяці, суд розпочинає ліквідацію.

Сама ж процедура санації у ФРН може початись виключно у випадку згоди кредиторів і бачення ними перспективи врятування власних капіталів. Законодавець висуває вимоги до плану санації – він повинен задовольняти вимоги кредиторів мінімум на 35%, а також бути реальним планом подальшого розвитку підприємства.

Для проведення санації і виплати коштів кредиторам боржник може перерозподіляти свої активи, переводити їх у ліквідні, продавати та брати в оренду засоби виробництва тощо. Законодавство також дозволяє підприємству відстрочити виплати по заборгованості до початку отримання прибутку.

Висновок. Підсумовуючи вищенаведене, варто зазначити, що розвиток інституту банкрутства і санації як його частини, є вкрай важливим для функціонування усєї української економіки, яка в даний час переживає не найпростіші часи. У контексті даного питання використання досвіду розвинутих країн Заходу могло б стати підґрунтям для визначення слабких та сильних сторін вітчизняного законодавства, реформування його відповідно до усталеної світової практики.

Кодекс України з процедур банкрутства тяжіє до захисту, насамперед, інтересів кредиторів. Цьому відповідає і судова практика, яка зосереджена на реалізації майна боржника і його ліквідації. Однак, досвід таких держав, як США та ФРН, показує або прямо протилежний, або більш збалансований підхід. Не в останню чергу це викликано бажанням американського та німецького законодавців забезпечити підтримання економічної стабільності, збереження господарського потенціалу, послаблення соціального навантаження на державу.

Очевидно, рівень стабільності української економіки, потенціал її розвитку та інвестиційний клімат у порівнянні із західними країнами останніми роками (а особливо – після початку повномасштабного вторгнення) був відносно слабким. У зв'язку з цим, реформування законодавства у сфері банкрутства з точки зору балансування інтересів кредиторів і боржника, впровадження більш дієвого та вигідного механізму санації, а також посилення контролю за відповідальними особами видається необхідним для стабілізації економічної ситуації та встановлення довіри вітчизняних і закордонних інвесторів до української правової системи.

Посилання:

1. Богатир В.К. Ліквідаційна процедура – заключна процедура у справах про банкрутство: монографія / В.К. Богатир; за ред. докт. юрид. наук, професора Б.В. Дерев'янка. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 210 с.

2. United States Bankruptcy Code; 2019 Edition, Michigan Legal Publishing Ltd., 2019, ISBN 9781640020542

3. Козак Л.С., Федорук О.В. Інститут банкрутства як невід’ємний елемент ринкової економіки. Управління проєктами, системний аналіз і логістика. Технічна серія. 2010. Вип. 7. С. 290–294.

4. Insolvenzordnung vom 5. Oktober 1994 (BGBl. I S. 2866), die zuletzt durch Artikel 11 des Gesetzes vom 20. Juli 2022 (BGBl. I S. 1166) geändert worden ist" URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ОБІГУ КРИПТОВАЛЮТ

Олександр Тубань, Oleksander Tuban

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student Academician F. H. Burchak Scientific-Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine

Обґрунтовано потребу у правовому забезпеченні відносин на ринку криптовалют. Зроблено висновок, що чітке та ефективно правове регулювання може сприяти розвитку ринку криптовалют як фінансових інструментів, забезпечити прозорість та відкритість у відносинах між учасниками ринку, стимулювати розвиток нових форм бізнесу та привернути більше інвестицій до цього сектору діяльності.

Ключові слова: криптовалюта, правове забезпечення, Національний банк України, ризики, сектор економіки.

The need for legal protection of the cryptocurrency market is substantiated. It was concluded that clear and effective legal regulation can promote the development of cryptocurrency as a financial instrument, ensure transparency and openness in relations between market participants, stimulate the development of new forms of business and attract more investments to this activity.

Keywords: cryptocurrency, legal support, National Bank of Ukraine, risks, economic sector.

Науково-технічний прогрес людства, поява нових технологій призвели до появи нових сфер і видів діяльності. Використання і розвиток новітніх комп'ютерних технологій викликало появу нового явища – криптовалюти.

Момент, коли у травні 2010 року громадянин США Ласло Ханеч придбав за 10 тисяч біткойнів дві піци вважається початком використання криптовалюти як грошей чи грошового сурогату. Саме відтоді за електронні гроші стало можливим придбати товар із матеріального світу. До сьогодні у світі (і не в останню чергу в Україні) було проведено мільйони операцій із криптовалютою. Проте правовий режим операцій із криптовалютою в Україні досі однозначно не визначений [1, с. 165]. Правовий режим криптовалюти досі однозначно не визначений у більшості держав світу. В Україні досі існує правова колізія, за якою явище з невизначеним правовим статусом існує, а хоча б мінімальна нормативна база, яка б врегульовувала відносини на ринку криптовалюти, відсутня. Більше того, Національний банк України у своєму Роз'ясненні щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin від 10.11.2014 року намагався

якщо не заборонити, то принаймні обмежити обіг криптовалют в Україні на прикладі першої криптовалюти Bitcoin [2]. Але держава не може повністю ігнорувати сферу обігу криптовалют, адже у такому випадку як мінімум може втратити потенційні доходи, а як максимум – отримати загрозу функціонуванню національної грошової одиниці. 17 лютого 2022 року було прийнято Закон України «Про віртуальні активи», який до сьогодні не набрав чинності [3].

Забезпечення правової стабільності та розробка ефективної регуляторної політики є необхідними умовами для забезпечення безпеки та захисту прав учасників обігу криптовалют. Такі дії сприятимуть створенню прозорого та розвинутого ринку криптовалют, що в свою чергу сприятиме збільшенню довіри до цього виду фінансових інструментів та сприятиме їх подальшому використанню в різних сферах економіки. Проте, важливо забезпечити баланс між захистом інтересів держави та захистом прав учасників ринку криптовалют [4]. Держава повинна знайти оптимальний підхід, який забезпечує ефективний контроль над обігом криптовалют, запобігає фінансовим злочинам і забезпечує безпеку національної грошової системи, одночасно не обмежуючи права та свободи учасників ринку.

Криптовалюти є новим та інноваційним видом фінансових інструментів, що відрізняється від традиційних форм фінансування та має свої специфічні особливості. Тому для забезпечення безпеки та захисту прав учасників ринку криптовалют необхідно створити ефективну систему правового регулювання, що врахує ці особливості. А забезпечення безпеки потрібне, оскільки в операціях із криптовалютами мають місце значні ризики. Попередні дослідники вказували на наявність технологічних [5, с. 35, 36], економіко-правових [5, с. 35], правових [5, с. 36] ризиків.

Правове регулювання у сфері обігу криптовалют може забезпечити не тільки захист прав учасників цього ринку, а й створити необхідні умови для його стабільності та розвитку. Цього можна досягти шляхом розробки відповідних нормативно-правових актів, які забезпечать прозорість та конкурентоспроможність ринку криптовалют. Важливо забезпечити баланс між захистом прав учасників ринку криптовалют та захистом інтересів держави.

Відсутність чіткого та ефективного правового регулювання може призвести до вчинення незаконних дій на ринку криптовалют, таких як шахрайство, відмивання грошей та фінансування тероризму. Правове регулювання може зменшити ризики для учасників ринку та забезпечити їх захист від незаконних дій.

Наявність ефективної системи правового регулювання може дозволити залучити більше інвестицій у сферу обігу криптовалют та сприяти їх подальшому розвитку [6]. Це може позитивно вплинути на економіку та сприяти розвитку нових технологій та інновацій. Ефективна система правового регулювання у сфері обігу

12

криптовалют сприятиме залученню більшого обсягу інвестицій. Інвестори шукають стабільність і надійність. Тому наявність чіткого та прозорого правового режиму дозволить їм відчувати більшу впевненість у вкладенні коштів у цей сектор.

Правове регулювання у сфері обігу криптовалют може допомогти зменшити ризики для стабільності фінансової системи та забезпечити захист від негативного впливу на економіку в цілому. Правове регулювання може стати інструментом для забезпечення прозорості та відкритості у відносинах між учасниками ринку криптовалют, що може стати сприятливим фактором для подальшого розвитку цього ринку. Наявність чіткого та стабільного правового регулювання може стати чинником залучення нових учасників на ринок криптовалют, які бачать у цьому виді фінансових інструментів можливість отримати високий дохід.

Правове регулювання у сфері обігу криптовалют має сприяти забезпеченню взаємодії з іншими секторами економіки та розвитку нових форм бізнесу, що може забезпечити більш широке використання криптовалют у різних галузях, таких як туризм, електронна комерція, онлайн-громадськість тощо.

Отже, правове забезпечення відносин у сфері обігу криптовалют має важливе значення як для захисту прав учасників цього ринку, так і для стабільності фінансової системи та економіки в цілому. Чітке та ефективне правове регулювання може сприяти розвитку ринку криптовалют як фінансових інструментів, забезпечити прозорість та відкритість у відносинах між учасниками ринку, стимулювати розвиток нових форм бізнесу та привернути більше інвестицій до цього сектору діяльності.

Посилання:

1. Деревянко Б.В. Про порівняння господарської діяльності з видобутком криптовалюти («майнінгом») та здійсненням операцій із нею. *Право України*. 2018. № 5. С. 164–175. URL: https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_5/
2. Роз'яснення щодо правомірності використання в Україні «віртуальної валюти/криптовалюти» Bitcoin: Роз'яснення Національного банку України від 10.11.2014 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0435500-14#Text>
3. Про віртуальні активи: Закон України від 17 лютого 2022 року № 2074-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>
4. Федоров С. Державний фінансовий контроль і криптовалютні операції: поза межами права. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 3. С. 218–222. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/3/42.pdf>
5. Деревянко Б. В. Ризики здійснення операцій з криптовалютою (біткойнами) громадян і суб'єктів господарювання України. *Форум права*. 2017. № 3. С. 33–39. URL: <https://repository.ndipp.gov.ua/handle/765432198/269>

6. Дем'янюк М. Як у світі регулюють криптовалюти і коли цього очікувати в Україні. *Економічна правда*. 1 грудня 2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/12/1/668690/>

ПУБЛІЧНА ОБІЦЯНКА ВИНАГОРОДИ: ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ

Олена Подвірна, Olena Podvirna

аспірантка Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student Academician F. H. Burchak Scientific-Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine

Анотація. Життя людини переповнено безліччю несподіванок і тому виникають моменти, коли потрібно вирішувати проблемні питання за допомогою сторонніх осіб, що можуть допомогти у певній ситуації за відповідну винагороду, тобто з цього моменту людина, якій потрібна допомога, може «повідомити» публічно суспільству про свою потребу у допомозі. Таким допоміжним інструментом є односторонній правочин – публічна обіцянка винагороди за досягнення певного результату. Такі ситуації, як загублення цінної речі, втеча домашнього улюбленця, потреба віднайти кращого художника в місті або поета, потребують застосування публічної обіцянки винагороди заради привертання уваги суспільства. Саме даний інструмент є доволі цікавою темою досліджень у праві, адже є безліч випадків його застосування і тому, з'ясування певних моментів, які на пряму стосуються даного одностороннього правочину, потребують детального аналізу з боку фахівців права.

Оскільки дане питання представляє інтерес вже багато років, чимало науковців присвятили свої роботи дослідженню цього питання, зокрема: В. М. Ігнатенко, Я. М. Шевченко, Т. С. Ківалова, О. Я. Явор, Р. А. Майданик, Ю. Є. Ходико, О. С. Іоффе та інші.

Ключові слова: публічна обіцянка винагороди, односторонній правочин, цивільне право, винагорода, умови дійсності публічної обіцянки винагороди, правомірність публічної обіцянки винагороди.

A person's life is full of many surprises, and therefore there are moments when it is necessary to solve problematic issues with the help of outsiders who can help in a certain situation for an appropriate fee, that is, from this moment on, a person who needs help can publicly "inform" society about his need for help. Such an auxiliary tool is a unilateral transaction - a public promise of a reward for achieving a certain result. Such situations as the loss of a valuable thing, the escape of a pet, the need to find the best artist in town or a poet, require the use of a public promise of a reward in order to attract the attention of the public. This tool is a rather interesting topic of research in law, because there are many cases of its application, and therefore, the clarification of certain points that directly relate to this unilateral deed require a detailed analysis by legal experts.

Since this issue has been of interest for many years, many scientists have devoted their work to researching this issue, in particular: V. M. Ignatenko, Y. M. Shevchenko, T. S. Kivalova, O. Ya. Yavor, R. A. Maidanyk, Y. E. Khodyko, O. S. Ioffe and others.

Key words: public promise of reward, unilateral transaction, civil law, reward, conditions of validity of public promise of reward, legality of public promise of reward.

Різні життєві ситуації часто потребують залучення інструменту публічної обіцянки винагороди. Для початку, найперше, що потрібно, це з'ясувати, що таке «публічна обіцянка винагороди». Згідно цивільного кодексу України публічна обіцянка винагороди – це односторонній правочин, в силу якого з боку особи, що публічно пообіцяла винагороду за досягнення певного результату, виникає зобов'язання сплати матеріальної винагороди за умови виконання особою усіх зазначених умов та досягнення кінцевої мети такого завдання. Варто зазначити, що існують обмеження щодо можливості оголошення такої обіцянки. Так, наприклад, неможливо оголосити публічну винагороду за вчинення певних неправомірних дій, що суперечать законодавству, так сюди можна віднести: побиття іншої людини за гроші (навіть, якщо вона відвертий антисоціальний елемент), викрадання певних матеріальних цінностей, залякування, тощо.

Вітчизняне законодавство визначає, що публічна обіцянка винагороди буває у двох формах (глава 78 ЦКУ): 1) публічна обіцянка винагороди без конкурсу; 2) публічна обіцянка винагороди з оголошенням конкурсу.

1) Публічна обіцянка винагороди без конкурсу – такий вид обіцянки, у якому особа у публічному сповіщенні необмеженого кола осіб, сповіщає про своє зобов'язання сплатити матеріальну винагороду певній особі, за виконання умов даної «угоди». Відповідно до статті 1144 ЦК України, кожна особа має право виголосити публічну обіцянку про винагороду за досягнення певного результату, якщо звісно «прохання» знаходиться в рамках законодавства. Законодавче регулювання публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу з'явилося лише з прийняттям 16 січня 2003 р. Цивільного кодексу України. Згідно ЦК, а саме статті 1144, обов'язок сплати матеріальної винагороди настає, якщо: 1) оголошення про таку винагороду було публічним; 2) особою, що взялась за вирішення задачі поставленої в даному оголошенні, було досягнуто усіх поставлених перед нею цілей заради отримання винагороди. Чинне українське законодавство зазначає, що публічна обіцянка винагороди буде діючою тільки якщо у ній будуть наявні: саме завдання, строк виконання, можливе місце виконання, форма і розмір винагороди за досягнення поставленої мети [1].

2) Публічна обіцянка з оголошенням конкурсу – різновид недоговірного зобов'язання, за яким особа, що публічно виголосила про найкраще виконання певного завдання, зобов'язується після отримання відповідних робіт учасників

16

провести у встановлений строк конкурс і надати переможцю зазначену нагороду. Тобто, ключова відмінність даного виду зобов'язання від зобов'язання винагорода без оголошення конкурсу – винагорода надається не за саме виконання певної роботи, а за найкраще виконання завдання, яке може виконувати незліченна кількість людей, що своєю роботою претендують на перемогу у конкурсі (конкурс на найкращий малюнок, найкрасивіше графіті на будинку міста, найкращий вірш (пісня) серед молоді певної громади, міста, тощо) [3, с. 102 – 111].

За рахунок серйозного розвитку технологій, люди розпочали багато часу проводити у соціальних мережах і месенджерах, внаслідок чого велика кількість оголошень почала з'являтися в мережі. Станом на зараз, чимало оголошень розміщується в месенджерах таких як Telegram, Viber, WhatsApp, тому такі оголошення у соціальних мережах і месенджерах також варто віднести до публічних, що не відрізняються від розповсюдження оголошення в режимі «real life», як приклад Дошка оголошень. Але все ж таки варто розуміти, що оголошення у режимі «онлайн» не завжди можна прирівняти до «легітимної» публічної обіцянки про винагороду, адже часто у такому оголошенні не дотримуються усі передбачені вимоги цивільним законодавством, тому може постати питання щодо співвідношення даного оголошення і публічної обіцянки винагорода. Від цього буде залежати саме настання правових наслідків, а також можливість особи, що виконала завдання, отримати винагороду від певного суб'єкта [2, С. 308].

Задля більш ширшого розуміння, як саме має виглядати «правильна» публічна обіцянка винагорода, варто приділити увагу змісту самої обіцянки, тобто її ключових елементів, без яких дана обіцянка не зможе вважатись «легітимною».

1) Зміст завдання – тут варто зазначити, що потрібно вказати можливість багаторазового або одноразового виконання певних дій одного виду, які можуть вчиняти особи, що виконують таке завдання.

2) Місце виконання – тут мається на увазі, куди особі після досягнення поставлених оголошенням результатів, звертатися або зв'язатися з «замовником» послуги. Даний пункт є важливим, тому що саме завдяки йому можливо буде встановити першу особу, що виконала таке завдання і звернулася до боржника (той, хто надав публічну обіцянку про винагороду) з повідомленням останнього про виконання його завдання.

3) Строк до якого виконується завдання – у разі публічної обіцянки винагорода за виконання певного завдання, особа, що надає таку обіцянку, повинна вказати строк, до якого учасник/учасники мають можливість «здати» завдання. Якщо ж такий строк не було встановлено, то тоді встановлюється розумний строк часу згідно змісту завдання, завдання є чинним до закінчення такого строку.

4) Правові наслідки виконання поставленого завдання (винагорода за досягнення необхідних від учасника результату) – тут мається на увазі, що після

виконання усіх умов отримання винагороди і досягнення результатів, особа, що в свій час надала таку обіцянку, зобов'язана видати виконавцю завдання нагороду. У випадку, якщо такий тип завдання стосувався вчинення разової дії, то винагорода дістанеться особі, що першою виконала таке завдання. За ситуації, якщо завдання одночасно виконало декілька учасників, то винагороду розділяється між ними порівну.

Варто також і згадати важливий момент реалізації публічної обіцянки винагороди – умови припинення зобов'язання сплати винагороди. Цивільний кодекс України (стаття 1149) надає нам таких 2 причини: закінчення строку виконання завдання, передання результату особою, яка найпершою виконала завдання. За особою, що оголосила про свою обіцянку сплатити винагороду після виконання певних умов, законодавець закріпив право публічно оголосити про припинення дійсності такого завдання. Особа – виконавець також не була обділена увагою регулювання цивільним законодавством і тому, має право вимагати відшкодування збитків, яких вона зазнала під час виконання певного завдання [1].

Суб'єктами даної обіцянки можуть бути як фізичні так і юридичні особи. Визначено, що особа, яка обіцяє винагороду, є боржником, а кредитор – той, хто відізвався на таку обіцянку.

Відмінність оголошення про винагороду від договору, полягає у тому, що у такому оголошенні немає необхідності визначати сторони, які будуть уповноважені виконувати певне завдання або надавати визначену оголошенням послугу (за виключенням випадку проведення закритого конкурсу). Тобто, суб'єктивний склад осіб, що діють в інтересах, того хто оголосив обіцянку про винагороду (замовника), не визначений. Таким чином законодавець надає можливість суб'єкту обіцянки, залучити до виконання завдань або надання послуг, надзвичайно велике коло осіб, що в свою чергу, підвищує якість виконаного завдання/наданої послуги і пришвидшує увесь процес виконання такого завдання.

Сам факт отримання нагороди залежить безпосередньо від виконання зазначеного в оголошенні завдання, тому може скластись враження, що публічна обіцянка винагороди є правочином з відкладною обставиною, що передбачає стаття 212 ЦК України, але це не так. Варто зазначити, що публічна обіцянка без оголошення конкурсу і публічна обіцянка з оголошенням конкурсу, не можуть бути визнані умовними правочинами, тому що, конкретна обставина в правочині з відкладною обставиною грає другорядну роль, адже зазначена обставина може настати або не настати, а в правочині публічної обіцянки винагороди, обіцянка винагороди та досягнення результату є обов'язковим елементом юридичного складу, які визначають саму сутність даного правочину, тобто без наявності такого елемента, правочин не може набути юридичної завершеності. Стаття 212 ЦК України визначає, що для вчинення умовного правочину, за його змістом необхідні

18

мінімум двоє осіб (двосторонній або багатосторонній договір), в той час, як до юридичного складу зобов'язання публічної обіцянки винагороди включаються два односторонні правочини – обіцянка винагороди і передання обумовленої нагороди після досягнення поставленої мети [1].

Українське цивільне законодавство також зазначає, що у законодавстві є визначений перелік осіб, що не можуть взятися за виконання поставленого завдання, а в підсумку і отримати винагороду. До такого переліку відносяться: посадові (службові) особи, що виконують відповідні дії, що зазначені в оголошенні, але не за винагороду, а через те, що дані дії є змістом їхніх трудових обов'язків; особи, які викрали речі боржника (того, хто обіцяв винагороду), а потім вимагають винагороди за їх повернення; особи, які мали можливість знайти загублену річ, проте не повернули її згідно обов'язку, що випливає з ч.2 ст. 337, а саме обов'язку – повідомити власники або органи влади про знахідку.

Висновки: Публічна обіцянка винагороди є односторонній правочин і надзвичайно зручним інструментом сучасного цивільного права, завдяки якому можливо якісно та швидко досягнути певних результатів за рахунок залучення великої кількості осіб. Публічність даного правочину дозволяє особі – замовнику домогтися найкращих результатів, завдяки залученню до справи осіб, які будуть мотивовані отриманням нагороди, внаслідок вчинення певних дій і досягнення результату. Проте, недостатня персоніфікація особи – замовника послуги (боржника – той, хто зобов'язується надати винагороду за досягнення поставлених в оголошенні результатів), можуть відштовхувати осіб від «укладання» такого «договору», адже вони «не вірять» у можливість отримати винагороду за виконання поставленого завдання. Тому, існує певний фактор недовіри. Враховуючи вищевикладене необхідно розуміти, що для поширення практики застосування даного правочину, необхідно модернізувати вітчизняне цивільне законодавство, зокрема у свободі вчинення, прозорості проведення та виконання умов самого правочину, а також підвищувати правову обізнаність населення.

Посилання:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003. № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15/ed20060220/stru> (дата звернення 05.05.2023).

2. Сарахман М. Публічна обіцянка винагороди без оголошення конкурсу: законодавче врегулювання та проблемні питання практичного застосування. Актуальні проблеми правознавства. 2019. № 4 (20). С. 308.

3. Ігнатенко В.М. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу. Державне будівництво та місцеве самоврядування. Вип. 6. X. : Право, 2003. С. 102 – 111.

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО
ЗАКОНОДАВСТВА

Валерій Полюхович, Valeriy Polyukhovych

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, завідувач відділу правового забезпечення ринкової економіки НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г. Бурчака НАПрН України, head of the department of legal security of the market economy, Doctor of Law, senior researcher, Academician F. H. Burchak Scientific-Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine

ORCID: orcid.org/0000-0002-6406-7613

Scopus-Author ID 57218116889

У тезах розглянуто проблеми перспективного правового регулювання в сфері господарської діяльності і проаналізовано окремі аспекти законотворчої діяльності в умовах євроінтеграційного напрямку розвитку України. Безпосереднім предметом дослідження є проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 6013 від 09.09.2021 року.

Ключові слова: законопроект, приватноправове та публічно-правове регулювання, господарське (економічне) право, модернізація Господарського кодексу України, Економічний кодекс України.

The thesis examines the problems of prospective legal regulation in the field of economic activity and analyzes certain aspects of law-making activity in the conditions of the European integration direction of development of Ukraine. The immediate subject of the study is the draft Law of Ukraine "On the Peculiarities of Regulation of Entrepreneurial Activities of Certain Types of Legal Entities and Their Associations in the Transitional Period" No. 6013 of 09/09/2021.

Keywords: draft law, private law and public law regulation, economic law, modernization of the Economic Code of Ukraine.

Прийняття будь-якого нормативного акту зумовлено потребами суспільства. Як правило це здійснюється коли має місце або прогалина в законодавстві або невідповідність існуючого рівня правового регулювання об'єктивному стану речей, рівню розвитку суспільних відносин або новим встановленим вимогам.

Яскравим прикладом сучасної законотворчості євроінтеграційного спрямування із задекларованою метою удосконалення корпоративного управління в

20

юридичних особах, заснованих на державній і комунальній власності, підвищення інвестиційної привабливості країни, запровадження ефективних механізмів контролю за використанням об'єктів державної та комунальної власності є проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 6013 від 09.09.2021 року [1], що станом на сьогодні пройшов перше читання та йде підготовка до другого.

Як визначено у пояснювальній записці з цією метою проект Закону України про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період передбачає:

- припинення «підприємств» та їх перетворення у господарські товариства;
- імплементацію у чинне законодавство України кращих практик корпоративного управління;
- заміну квазіречових прав «право господарського відання» та «право оперативного управління» на приватноправові конструкції користування (оренди) та управління чужим майном;
- імплементацію у чинне цивільне законодавство України ринкових механізмів контролю за володінням та управлінням об'єктами права державної та комунальної власності з боку новоутворених товариств і установ.

Водночас пропонується скасування чинного Господарського кодексу України.

В обґрунтування цих пропозицій у пояснювальній записці до проекту приводяться окремі випадки із судової практики та рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) [2]. Як вказано у пояснювальній записці Керівні принципи ОЕСР з корпоративного управління зокрема, визначають, що:

- а) органи державної влади повинні спростити і стандартизувати організаційно-правові форми діяльності юридичних осіб, що контролюються державою;
- б) держава повинна дозволити контрольованим нею юридичним особам бути повністю автономними в їх операційній діяльності на досягнення визначених цілей та має утримуватися від втручання в їх управління;
- в) держава повинна дозволити наглядовим радам виконувати їхні функції та має поважати їхню незалежність.

Постає питання про те, що саме із вище зазначеного відсутнє в існуючій станом на сьогодні організаційно-правовій системі управління в сфері державної власності.

Організаційно-правові форми стандартизовані. Об'єкти державної власності використовуються суб'єктами господарювання різних організаційно-правових форм. Існують як державні підприємства (ДП «НАЕК Енергоатом», ДП "Адміністрація морських портів України", ДПЗД "Укрінтеренерго" та ін.), так і акціонерні товариства, в яких держава володіє корпоративними правами і які мають

в управлінні та використовують системні об'єкти державної власності (АТ «НАК «Нафтогаз України», ПрАТ «НЕК «Укренерго», АТ «Укрзалізниця» та ін.).

Як державні підприємства, що діють на підставі речових прав господарського відання та оперативного управління, так і акціонерні товариства, що часто мають статус приватних і при цьому їх діяльність повністю базується на використанні об'єктів державної власності, мають відповідно різний обсяг автономії в їх діяльності на досягнення визначених цілей, а держава як засновник та/або власник корпоративних прав втручається в їх управління лише у формах, передбачених законом.

Щодо наглядових рад, яким держава повинна дозволити виконувати їхні функції та має поважати їхню незалежність, то станом на сьогодні в складі провідних акціонерних товариств, що діють на базі об'єктів державної власності, як правило, більшість складають досвідчені фахівці – іноземці, громадяни держав з розвинутими економіками. Важко уявити більш незалежних членів наглядових рад, а відповідно і самі ради діють максимально незалежно в межах норм закону.

Так чим же зумовлено необхідність прийняття закону що передбачає ліквідацію підприємств та скасування чинного Господарського кодексу України? Адже разом з скасуванням кодексу зникає з правового обороту значний масив термінології, яка вживається як в Конституції України, так і в законах та підзаконних актах. Можливо є певні міжнародні обов'язки України, що спонукають нас приймати такі рішення. Можливо вимагає від нас ліквідацію підприємств та їх примусову корпоратизацію Євросоюз та умови Угоди про Асоціацію? Чи можливо це є умовою вступу до Євросоюзу? На всі ці питання можна надати просту відповідь, що станом на сьогодні відсутні міжнародні обов'язки України або вимоги для її вступу до Євросоюзу, які б вимагали скасування такої категорії юридичних осіб публічного права як підприємства та відповідних інструментів по закріпленню за ними майна: право господарського відання та право оперативного управління.

Що ж тоді є реальною матеріальною метою законопроекту?

На мою думку це не лише бажання, як зазначено у пояснювальній записці, забезпечення «якості закону», але і надання поштовху процесам перерозподілу державного майна, а також збільшення і ускладнення управлінської структури юридичних осіб через корпоратизацію суб'єктів господарювання державної форми власності.

Запропоновані в статті 22 законопроекту «Особливості припинення підприємств у перехідний період» механізми передачі майна, що закріплено за державним чи комунальним підприємством на праві господарського відання чи оперативного управління, на користь правонаступника – господарського товариства – в управління за договором управління, в оренду чи у власність шляхом внесення до статутного капіталу на перший поверхневий погляд виглядають простими та

22

логічними. До того ж положення про те, що якщо власник не прийме жодне рішення у визначений строк, то майно вважається переданим до статутного капіталу господарського товариства – правонаступника у власність, буде на думку авторів законопроекту спонукати власника до своєчасних та осмислених дій.

Але саме в цій частині виникають ризики коректного правозастосування. В який спосіб будуть прийматись відповідні рішення про передачу того чи іншого майна в оренду, в управління чи до статутного фонду (у власність), адже таким чином ми маємо можливість безоплатного переходу об'єктів державної, комунальної власності в приватні руки. І хоча в законопроекті є виокремлення щодо певних видів майна та майна, що не підлягає приватизації, загалом процедури переходу з одного речового права у інше потребують конкретизації, щоб закон був, як виділено у пояснювальній записці, «чітким та передбачуваним у своєму застосуванні». І головне повинен діяти основний принцип щодо прозорості процедури відчуження державного майна на платній основі.

Таким чином, не заперечуючи необхідність розвитку існуючих речових прав, потрібно щоб це був дійсно розвиток якості закону за для чіткості та передбачуваності у своєму застосуванні, а не створення правового безладу та хаосу з наступним привласненням державного майна явочним порядком.

Щодо скасування одним махом Господарського кодексу, то визнаючи застарілість та бланкетний характер його окремих норм, не варто забувати про великий масив базової термінології, яка є основою для значної частини законодавства і його просте скасування без створення адекватного правонаступника призведе до дерегуляції господарських відносин, руйнування усталеної судової практики. Більш того станом на сьогодні кодифікація господарського, економічного, комерційного законодавства притаманна правовим системам провідних країн світу, в тому числі країнам Євросоюзу, куди Україна намагається рухатись незважаючи на жорстку протидію російської федерації, в якій, до речі, економічне, господарське законодавство і досі залишається некодифікованим.

Тому адекватним шляхом розвитку правового регулювання в сфері господарських відносин повинна бути модернізація Господарського кодексу, можливо шляхом створення нового Економічного кодексу України.

Посилання:

1. Проект Закону України «Про особливості регулювання підприємницької діяльності окремих видів юридичних осіб та їх об'єднань у перехідний період» від 6013 від 09.09.2021 року. Офіційний веб-портал Верховної Ради України: URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72707.

2. Керівні принципи корпоративного врядування на підприємствах державної форми власності Організації економічного співробітництва та розвитку, редакція 2015 року. URL: <https://www.oecd.org/publications/2015-9789264312906-uk.htm>.

ПОНЯТТЯ ТА ХАРАКТЕРИСТИКА ЖИТЛОВОГО СЕРВІТУТУ

Анна Галянтюч, Anna Haliantykh

аспірантка Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student Academician F. H. Burchak Scientific-Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of NALS of Ukraine

<https://orcid.org/0009-0001-3390-4888>

Анотація: У тезах висвітлюються поняття та особливості встановлення житлового сервітуту, зокрема щодо житла подружжя, констатується необхідність удосконалення чинних та прийняття більш детально розроблених нових законодавчих актів житлового законодавства.

Ключові слова: житло, житлові права, сервітут, житловий сервітут

Annotation: The theses indicate the concept and features of the establishment of a residential easement, in particular, regarding the housing of the spouses, and state the need to improve the current and adopt more detailed new legislative acts of housing legislation.

Keywords: Housing, housing rights, easement, property easement

До речових прав користування житлом відноситься речово-правовий договір про встановлення сервітуту. Згідно зі ст. 401 Цивільного кодексу України (надалі за текстом - ЦК України), сервітут може бути встановлено для користування чужим майном лише якщо: це є житло; житлові потреби інших осіб не можуть бути задоволені іншим способом. Це визначення договору про встановлення сервітуту відображує його основні суттєві риси: за сервітутом щодо іншої особи встановлюється лише право користування майном; сервітут встановлюється на певний строк або без визначення строку; сервітут може бути встановлено лише щодо нерухомого майна; договір про встановлення сервітуту є добровільною угодою між власником (володільцем) житла та іншою особою; договір про встановлення сервітуту чітко визначає спосіб використання майна: проживання; договір про встановлення сервітуту укладається, якщо потреби іншої особи не можуть бути задоволені іншим способом. Цей договір може бути як оплатним, так і безоплатним (ч. 3 ст. 403 ЦК). Кожен з цих різновидів застосовується в залежності від того, до якої згоди дійдуть сторони при укладенні договору. При встановленні оплатного сервітуту договором має бути визначено суму та строки сплати відповідних платежів. При домовленості про укладення безоплатного договору про

встановлення сервітуту слід врахувати ч. 5 ст. 626 ЦК України. Адже цей договір згідно до названої норми є відплатним, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає із змісту договору. Договір про встановлення сервітуту може бути як реальним, так і консенсуальним оскільки інше не встановлено законом.

Коли відносини з користування нерухоме майном вже відбуваються, й особа (вигодонабувач) вже фактично вселився в житло, мова йде про реальний договір про встановлення житлового сервітуту. Якщо сторони одночасно з укладенням договору мають намір встановити право користування житлом на підставі сервітуту, йдеться про реальний договір. Тут є сенс вчинити символічну передачу речі у користування (наприклад, передачу ключа). Це надасть можливість особі, щодо якої встановлено сервітут відразу ж після укладення договору скористатись своїм правом.

Коли сторони через деякий час після укладення договору мають намір встановити користування житлом на підставі сервітуту, мова йде про консенсуальний договір. В цьому випадку слід обов'язково вказати термін, коли саме нерухоме майно буде надано у користування особі, щодо якої встановлено сервітут.

Договір про встановлення житлового сервітуту може бути одностороннім, якщо він реальний. Адже у власника нерухомості виникає право вимагати від особи, яка користується сервітутом, виконання зобов'язання вносити плату за користування майном.

Договір про встановлення сервітутом може бути двостороннім, якщо він є консенсуальним. Тут додатково до вищевказаного виникає обов'язок власника нерухомості встановити щодо іншої особи певне сервітутне право в строки, встановлені договором чи із настанням визначеної договором обставини. Сервітут визначає обсяг прав щодо користування особою чужим житлом, наприклад це може бути проживання, користування кухнею для приготування їжі тощо. Сервітут може бути встановлений на певний строк або без визначення строку, оскільки сервітут припиняється за спливом цього строку чи іншими підставами, встановленими у ст. 406 ЦК України.

Сервітут не позбавляє власника майна, щодо якого він встановлений, права володіння, користування та розпоряджання цим майном. Отже, хоч і слід констатувати, що сервітут певним чином обмежує права власника, але він продовжує володіти ним, користуватись (в частині, що не суперечить сервітуту) й розпоряджатись ним.

Житловий сервітут зберігає чинність у разі переходу до інших осіб права власності на майно, щодо якого він встановлений. Щодо останнього слід пояснити, що оскільки власник нерухомості, не зважаючи про встановлення сервітуту, може

26

розпоряджатись майном: продавати, міняти, дарувати тощо, слід визначити долю встановленого сервітуту. Закон тут вирішує однозначно: сервітут зберігає чинність щодо нового власника (набувача майна).

Визначено, що члени сім'ї власника житла, які проживають разом з ним, мають право на користування цим нерухоме майном відповідно до закону. Отже, право на проживання членів сім'ї власника житла, що не є власниками визначено як сервітут. На цієї ж позиції, що відображена у ЦК України, стоїмо й ми та вона вже раніш була аргументована [3]. Член сім'ї власника житла втрачає право на користування цим нерухоме майном у разі відсутності члена сім'ї без поважних причин понад один рік, якщо інше не встановлено домовленістю між ним і власником житла або законом.

Відповідно до п.1 ст.401 ЦК України право користування чужим майном (сервітут) може бути встановлене договором щодо нерухомого майна для задоволення потреб інших осіб, які не можуть бути задоволені іншим способом. Зокрема, задовольнити потребу подружжя у спільному проживанні іншим способом неможливо крім надання подружжю (невласнику житла) права користування цим помешканням. У зв'язку з цим таке право має речово-правовий характер в усіх випадках визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом, а не лише у разі відсутності у подружжя цього права, іншого житла, яким це подружжя не може користуватися. До шлюбного договору сторони можуть включити умови про порядок користування житловим приміщенням, якщо у зв'язку з укладенням шлюбу один з подружжя вселяється в житлове приміщення, що належить другому з подружжя (ч. 1 ст. 98 СК України). У цьому випадку житло, що належить на праві власності одному з подружжя, є чужою річчю для другого з подружжя незалежно від тривалості його проживання в даному помешканні. У зв'язку з цим у літературі обгрунтовано позиції про наявність сервітуту [1, С. 177].

Відомим фахівцем сімейного права З. В. Ромовською обгрунтовано позицію щодо можливості встановлення житлового сервітуту щодо житла, належного іншому подружжю не на праві власності. Як зазначає З. В. Ромовська: «у шлюбному договорі може бути визначено порядок користування, підстави виселення не лише щодо помешкання, яке є приватною власністю одного з подружжя, а й щодо помешкання державного чи кооперативного житлового фонду» [2, С. 208–209].

З цим можна погодитися, оскільки можливість встановлення обмежених речових прав на житло, яке перебуває в державному чи кооперативному житловому фонді, не суперечить нормам житлового законодавства (ст. 64 ЖК) щодо прав членів сім'ї наймача помешкання, які вселені наймачем у помешкання як члена своєї сім'ї. Відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 98 СК України подружжя може домовитися про звільнення житлового приміщення тим з подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу, з виплатою грошової компенсації або без неї. Цією нормою встановлено презумпцію безстроковості права користування чужим житлом одним з подружжя-

невласником, незалежно від існування сімейних відносин іншим подружжя-власником цього помешкання.

Ця презумпція може бути заперечена укладенням угоди (досягнення домовленості за термінологією ст. 98 СК України) про звільнення житлового приміщення тим з подружжя, хто вселився в нього, в разі розірвання шлюбу. У цьому випадку у подружжя-невласника житла припиняється сервітутне житлове право з розірванням шлюбу.

Отже, сторони можуть домовитися про те, що з моменту поселення дружина чи чоловік не матиме самостійного права на житло і відповідно можуть бути виселені на вимогу наймача у будь-який час, а також про виплату тому, хто звільняє помешкання, грошової компенсації чи передачу іншого житла. У шлюбному договорі сторони можуть домовитися про проживання у житловому приміщенні, яке належить одному з них чи є їхньою спільною власністю, їхніх родичів (ч. 2 ст. 98 СК України). Наведене правило дає можливість встановити житловий сервітут на користь третьої особи – родичів подружжя.

Підсумовуючи можна зазначити, що житловий сервітут – особлива цивільно-правова конструкція, що надає можливість чітко та вичерпно становити межі та правила користування житлом, зокрема і членам однієї сім'ї, подружжю, тощо. Вбачається, що дана конструкція потребує більш ґрунтовного та чіткого урегулювання чинним законодавством.

Посилання:

1. Чернушенко А. В., Крижанівська Г. В. Глава 10. Шлюбний договір. Науково-практичний коментар до Сімейного кодексу України. За ред. Є. О. Харитонова. Х.: ТОВ «Одісей». 2006. С. 177.
2. Ромовська З. В. Сімейний кодекс України: Науково-практичний коментар. – К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. С. 208–209.
3. Чуйкова В. Ю. Право користування житлом дітьми членами сім'ї власника житла. Цивільне право України: нові виклики і перспективи розвитку. Матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф. ім. В.П. Маслова. Харків, «Право», 2020 р. с.447 – 450
4. Д'ячкова Н.А. Визначення у шлюбному договорі порядку користування житлом. Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ. Право і безпека, 2013. С. 186-190

ЕКСПЛІКАЦІЯ ПЕРЕДУМОВ, ПРИЧИН ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ

Олександр Долженко, Oleksandr Dolzhenko

*здобувач кафедри політичних наук Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова, winner of the Department of Political Sciences of
Mykhailo Drahomanov Ukrainian State University*

ORCID: 0000-0002-8063-2707

Анотація: Проведено аналіз причин і умов протистояння України проти Російської Федерації в умовах ведення гібридної війни.

Ключові слова: війна, гібридна війна, воєнний конфлікт, агресія

Abstract: An analysis of the causes and conditions of the confrontation of Ukraine against the Russian Federation in the conditions of conducting a hybrid war.

Keywords: war, hybrid war, military conflict, aggression

Події, які відбувалися у світі за ХХІ столітті, свідчать про застосування державами новітніх засобів та методів впливу одне на одну задля досягнення відповідної мети. Гібридну війну безумовно слід віднести до таких методів. Найбільш «свіжим» прикладом є російсько-український конфлікт, який за останні роки набув глибинного та довгострокового характеру і призвів до повномасштабного військового вторгнення РФ на територію України.

Вітчизняний науковець В. В'ятрович цілком слушно зауважує: «...процес становлення та розширення імперської Росії завжди супроводжувався війнами з Україною, прагнучі знищити нашу суб'єктність... Витоки сучасної російсько-української війни можна віднайти в період становлення Російської імперії та її протистояння з українською державою у формі Гетьманщини... Важливим етапом протистояння була Полтавська битва 1709 року, перемога у якій царя Петра I забезпечила закріплення російського впливу на теренах Гетьманщини і пришвидшила процеси створення Російської імперії...» [1].

Отже, зупинимося на деяких передумовах, причинах та особливостях протистояння між цими країнами, які поєднують як духовно-психологічні так і матеріальні аспекти.

1. Імперські амбіції керівництва РФ. Після краху СРСР Росія не змогла подолати спадщину радянського авторитаризму. Історично РФ стала правонаступницею СРСР, а той, у свою чергу, – безумовний спадкоємець Російської

імперії. Імперія, як відомо, завжди містить компонент насильства та агресії як усередині країни стосовно власних громадян, так і за її межами. Характерним є й те, що починаючи із стародавнього Риму, падіння імперій вважалося цілком закономірним явищем — певною ланкою в довгому ланцюгу історичних подій і негараздів. ХХ століття подало нам чимало свідчень того, що час імперій відійшов у минуле: саме в цьому столітті розпалися такі імперії, як Австро-Угорська, Британська, Німецька, Оттоманська, Французька, Японська та Російська. Проте розпад своєї імперії у російському політикумі сприймався як найбільша трагедія. Такі погляди знайшли широке розповсюдження, як на рівні представників високої політики, так і пересічних громадян РФ.

2. Перекручування історії. В цьому сенсі постійно культивується ідея про те, що всі народи, що проживали на території колишнього Радянського Союзу, є потенційно російськими. Ця думка включена навіть до Закону про російське громадянство, який надав усім громадянам колишнього Радянського Союзу право прийняття російського громадянства [2]. Насамперед в основі цього «генетично» лежить так званий «великодержавний шовінізм» — вираз, що застосовується переважно в соціалістичній, комуністичній та ліберальній літературі для позначення панівного зневажливого ставлення російського чиновника до інших народів Росії, а потім і СРСР (великоросійський шовінізм)).

3. Прагнення України стати членом Європейського Союзу і НАТО. З огляду на перспективу реалізації в Україні європейського курсу і відповідного проведення реформ, створення кращих умов проживання своїх громадян, правлячий режим РФ бачить в цьому суттєву загрозу для себе. Негативне сприйняття цього факту пов'язано із тим, що керівництво РФ не здатне запропонувати громадянам своєї країни подібної моделі суспільного розвитку. Фактично усі лідери незалежної України прагнули інтеграції з євроатлантичними структурами (якщо не враховувати демарш В. Януковича щодо не підписання угоди про Асоціацію між Україною і ЄС).

4. Ставка Україна на позаблоковий статус. На погляд автора, це слід вважати помилковою й одночасно важливою причиною гібридної війни з боку РФ. У період анексії Криму відразу виявилось, що масштабний міжнародний договір України про дружбу і співпрацю із РФ, є нічим іншим, як фікцією. У лютому 2014 року Україна відмовилася від політики «позаблоковості», а вступ до НАТО знову став одним із основних пріоритетів у зовнішній політиці. Основним противником у новій редакції Військової доктрини України 2015 р. було названо РФ. Нарешті, 1 квітня 2019 року припинив дію Договір про дружбу, співпрацю та партнерство між Росією та Україною, який передбачав, що сторони «будують відносини одна з одною на основі принципів взаємної поваги до суверенної рівності, непорушності кордонів, мирного врегулювання суперечок, незастосування сили чи загрози силою» [3].

5. Виконання умов Будапештського меморандуму та Мінських угод стало наступною передумовою військового конфлікту між РФ і Україною.

Після розпаду СРСР Україна отримала третій у світі запас ядерної зброї після США та РФ. Україна успадкувала 176 міжконтинентальних балістичних ракет, які мали 1272 ядерні боєголовки. Загалом на території України перебували 2500 одиниць тактичної ядерної зброї. Такий арсенал викликав занепокоєння у міжнародній спільноті, з огляду на те, що це не відповідало ідеї ядерного роззброєння, що була актуальною після десятиліть Холодної війни. Тому США та Росія негайно почали перемовини з Україною щодо відмови від цієї зброї. 5 грудня 1994 року РФ, а також США та Великобританія підписали у Будапешті меморандум, який гарантував Україні цілісність, суверенітет та повагу до кордонів. Зазначені країни і в тому числі Росія взяли зобов'язання утримуватися від «загрози силою або її застосування» проти територіальної цілісності та політичної незалежності України. Україна після цього приєдналася до договору про нерозповсюдження ядерної зброї та віддала Росії ядерний арсенал. Однак у цьому документі немає ні зобов'язань захищати Україну військовим шляхом, ні прописаного механізму санкцій, які потрібно запровадити щодо агресора.

6. Поява нових потужних видів зброї, в тому числі масового знищення — одна з причин гібридної війни РФ проти України. Наявність великої кількості такої зброї робить війну дуже небезпечною для всіх її учасників. Активні бойові дії призводять до чисельних людських жертв, появи масових потоків біженців, руйнування об'єктів соціальної, транспортної та промислової інфраструктури, розірвання існуючих торгівельно-економічних зв'язків та ін. За підрахунками Управління верховного комісара ООН, загальна кількість людських втрат, пов'язаних з конфліктом в Україні (з 14 квітня 2014 року по 31 січня 2021 року), становить 42000-44000: 13100-13300 загиблих (щонайменше 3375 цивільних осіб, приблизно 4150 українських військових та приблизно 5700 членів озброєних груп); та 29500–33500 поранених (7000-9000 цивільних осіб, 9700-10700 українських військових та 12700-13700 членів озброєних груп) [4].

Іншою причинною розв'язання гібридного конфлікту є бажання агресора контролювати об'єкти агресії та втручатися у політичну, економічну та безпекову систему країни. При цьому країна-агресор не несе значних економічних збитків, які могли би вплинути на її економічне та політичне становище. При цьому гібридна війна потребує наявності або створення певних обов'язкових передумов, які мають внутрішній та зовнішній характер, до них можна віднести:

1) для досягнення своєї мети агресор повинен мати сильну та дієву владу, яка допоможе об'єднати народ країни-агресора довкола спільної глобальної цілі;

2) країна-агресор для ведення ефективної гібридної війни повинна мати чисельні переваги у всіх сферах життя: політичній, військовій, інформаційній,

економічній, що надасть такій країні засоби тиску (морально-психологічного та економічного характеру) на об'єкти агресії;

3) ефект від гібридній війни можливий тільки тоді, коли об'єкт агресії знаходиться у важкому становищі, яке стало наслідком слабкої політичної влади, розколу у суспільстві, зниження рівня економіки, міжнародній ізоляції, а також низької дієздатності правоохоронних органів.

До широкомасштабного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 року військову агресію РФ проти України називали різними термінами. Зазвичай, держави не дуже схильні визнавати існування збройного конфлікту у межах своїх кордонів, навіть у тих випадках, коли він очевидний. Прикладом є чеченський конфлікт. Той самий принцип РФ переносить сьогодні і в Україну.

Сьогодні позицію щодо підходів розуміння цього збройного протистояння можна умовно поділити на «міжнародну», «українську» та «російську». З точки зору теоретичного підходу ведення воєнних дій це гібридна війна, війна «керованого хаосу» тощо. З іншого боку, війна отримує характеристики «внутрішньополітичної кризи» або «громадянської війни».

Посилання:

1. В'ятрович В. Що треба знати про війну з Росією. Українська правда. 28 лютого 2019. URL: <https://blogs.pravda.com.ua/authors/viatrovych/5c77ed7f557c8/> (дата звернення: 15.04.2023)

2. Хожайнова В. У Росії набув чинності закон про спрощене отримання громадянства для українців. URL: <https://suspilne.media/50547-u-rosii-nabuv-cinnosti-zakon-pro-sprosene-otrimanna-gromadanstva-dla-ukrainciv/> (дата звернення: 20. 12. 2022).

3. Договір про дружбу, співробітництво і партнерствоміж Україною і РФ. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/643_006#Text (дата звернення: 20.12.2022).

4. ООН підрахувала кількість жертв бойових дій на Донбасі. URL: <https://web.archive.org/web/20210224205302/https://www.radiosvoboda.org/a/news-oon-kst-gertv-boyovyh-donbas/31110937.html> (дата звернення: 20.12.2022).

КОРУПЦІЯ В МЕДИЦИНІ: НОВИЙ ПОГЛЯД НА СТАРУ ПРОБЛЕМУ

Богдан Коваль, Bohdan Koval

*адвокат Ради адвокатів Полтавської області Національної Асоціації
Адвокатів України, Lawyer of the Poltava Oblast Bar Council of the National
Association of Lawyers of Ukraine, Poltava, Ukraine*

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5591-3646>

Розглянуто особливості корупції в системі охорони здоров'я. Виявлено та охарактеризовано найпоширеніші прояви корупції корупційних ризиків, основні форми корупції та підстави збільшення корупційних ризиків. Виявлено зв'язок між рівнем корупції та середньорічним доходом певної держави. Констатовано, що країни з добре захищеними громадянськими та політичними свободами мають нижчий рівень корупції.

Ключові слова: корупція, охорона здоров'я, медицина, пандемія Covid-19

The peculiarities of corruption in the health care system are considered. The most common manifestations of corruption, corruption risks, the main forms of corruption and the reasons for the increase in corruption risks have been identified and characterized. The connection between the level of corruption and the average annual income of a certain state was revealed. It has been established that countries with well-protected civil and political liberties have a lower level of corruption.

Keywords: corruption, health care, medicine, Covid-19 pandemic

Як відомо, забезпечення здорового способу життя будь-якої людини залежить від багатьох чинників, зокрема і від функціонування системи охорони здоров'я. Саме від діяльності закладів охорони здоров'я, дотримання ними стандартів у сфері охорони здоров'я, наявності умов для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування залежить доля кожного пацієнта. Однак іноді перепорою в досягненні найвищого рівня громадського здоров'я є таке негативне явище, як корупція.

Не можна погодитися з твердженням, що корупція поширена лише в тих сферах, де немає відповідальності та верховенства права. Адже корупція має системний характер в багатьох країнах світу, має глибоке коріння як в інститутах, так і в повсякденному житті.

Люди з усього світу проходять через корупцію заради доступу до медичних послуг, отримуючи при цьому підроблені ліки, терплячи марнотратне та неуспішне

лікування. За оцінками Організація економічного співробітництва та розвитку 45 % громадян у світі вважають, що сектор охорони здоров'я є корумпованим або дуже корумпованим [1].

Найпоширенішими проявами корупції сьогодні є державні закупівлі неякісних товарів і послуг для боротьби з різними захворюваннями, фальсифікація державних контрактів, відкати, розкрадання коштів на охорону здоров'я, непрозорість управління, зловживання владою, кумівство і фаворитизм в управлінні, дрібна корупція під час медичного обслуговування, шахрайство, крадіжки або розкрадання лікарських засобів та виробів медичного призначення тощо [2].

Ідеальну основу для корупції створили величезні кошти, які необхідні для вирішення надзвичайних ситуацій (наприклад, подолання наслідків пандемії Covid-19), потреба в терміновій допомозі чи пакетах економічних стимулів, а також ризики незаконних політичних заходів. До збільшення корупційних ризиків призводять концентрація влади, відступ від фундаментальних прав і свобод, вливання значних коштів в економіку тощо.

Виявлені ризики в різних країнах є різними і залежать від обставин і пріоритетів певної країни. Однак більшість виявлених корупційних ризиків є транснаціональними та міжгалузевими. Прикладів корупції під час пандемії багато. Так, Королівство Саудівська Аравія визначило хабарництво як одну з найпоширеніших форм корупції під час кризи [3].

Крім того, використовуючи незахищеність людей та відсутність засобів індивідуального захисту, корупція у сфері медицини поширилася не лише в державному, а й у приватному секторі. Зокрема, за допомогою шахрайських схем населенню країн (наприклад, Великобританії, Італії, Турції) пропонувалися контрафактні чи неіснуючі товари для здоров'я, збиралися пожертви для благодійних організацій, пов'язаних з пандемією. Часто для цих цілей використовувалися цифрові технології (фішинг-платформа, електронні листи, онлайн-інтерфейси) [3].

Великі ресурси спрямовуються як на кризу в сфері охорони здоров'я, так і на її економічні наслідки, а нагляд за закупівлями та зобов'язаннями послаблюється або зменшується через кризу та соціальне дистанціювання.

Автором цього дослідження виявлено зв'язок між рівнем корупції та середньорічним доходом певної держави, розрахованим за валовим національним доходом і населенням. Зокрема, аналіз різних рейтингів показав, що чим вищий середньорічний дохід держави, тим нижчий рівень корупції, і навпаки, чим нижчий середньорічний дохід держави, тим вищий рівень корупції. На підтвердження цієї думки у 2021 році серед різних країн світу найвищий середньорічний дохід був у Монако (186 080 \$), Бермудських островах (116 540 \$), Швейцарії (90 360 \$), Норвегії (84 090 \$), Люксембурзі (81 110 \$), Ірландія (74 520 \$), США (70 430 \$) [4].

Ці ж країни в рейтингу Corruption Perceptions Index 2021 посідають перше місце за нульовою нетерпимістю до корупції, зокрема Данія, Фінляндія, Нова Зеландія, Норвегія, Сінгапур, Швеція, Швейцарія, Нідерланди, Люксембург, Німеччина, Великобританія, Гонконг Конг, Австрія [5].

Порівнюючи дані щодо загальної якості системи охорони здоров'я, медичних працівників, обладнання, персоналу, лікарів, вартості та смертності за 2020-2021 роки під час пандемії COVID-19 можна зробити певні висновки. Так, згідно з Індексом охорони здоров'я 2020-2021, у 2020 році найкращими країнами за цим індексом були Тайвань, Південна Корея, Японія, Данія, Франція, Іспанія, Австрія, Таїланд, Австралія, Фінляндія, Нідерланди, Чехія, США Королівство, Норвегія, Бельгія, Нова Зеландія, Німеччина, Катар, Ізраїль, Естонія [6], у 2021 році – Тайвань, Південна Корея, Франція, Японія, Данія, Іспанія, Австрія, Таїланд, Австралія, Фінляндія, Нідерланди, Норвегія, Чехія, Бельгія, Велика Британія, Швейцарія, Німеччина, Ізраїль, Нова Зеландія [7]. Деякі з цих країн відповідають середньому показнику Індeksu та Індeksu сприйняття корупції.

Таким чином, можна констатувати, що країни з добре захищеними громадянськими та політичними свободами загалом краще контролюють корупцію, а країни з вищим рівнем корупції створили умови для порушення прав людини та демократичних стандартів у контексті своєї реакції на пандемію Covid-19. Сьогодні важливо запобігти корупції в охороні здоров'я та відновити важливу стабільність усієї системи охорони здоров'я.

Посилання:

1. Average income around the world. 2021. URL: <https://www.worlddata.info/average-income.php>
2. Transparency International. Corruption Perceptions Index 2021. URL: <https://www.transparency.org/en/cpi/2021>
3. Health Care Index by Country 2021. Numbeo. 2021. URL: https://www.numbeo.com/health-care/rankings_by_country.jsp?title=2021
4. Tackling Wasteful Spending on Health. Paris: OECD Publishing, 2017. URL: <https://www.oecd.org/els/health-systems/Tackling-Wasteful-Spending-on-Health-Highlights-revised.pdf>
5. Health Care Index by Country 2020. Numbeo. 2020. URL: https://www.numbeo.com/health-care/rankings_by_country.jsp?title=2020
6. Teremetskyi V, Duliba Ye, Kroitor V, Korchak N, Makarenko O. Corruption and strengthening anti-corruption efforts in healthcare during the pandemic of Covid-19. Medico-legal journal. 2021. Vol. 89(1). P. 25–28. DOI: 10.1177/0025817220971925. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0025817220971925>

7. UNODC. Good Practices Compendium on Combating Corruption in the Response to COVID-19. 2020. URL: https://www.unodc.org/pdf/corruption/G20_Compndium_COVID-19_FINAL.pdf

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗЕМЕЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА В УКРАЇНІ

Михайло Колісник, Mykhailo Kolisnyk

аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0002-6488-8136>

Максим Кулеша, Maksym Kulesha,

аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Академії праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ, Україна; post graduate student of administrative and economic law department of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5120-6994>

Проаналізовано стан законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства в Україні. Вказано на виклики, які призводять до зростання порушень земельного законодавства. Визначено основні проблеми (незаконне зайняття та знецінення земель, недостатній контроль за їхнім використанням, порушення умов оренди чи власності тощо) та можливі шляхи вирішення проблем (вдосконалення системи контролю та моніторингу за земельними ділянками, створення системи стимулів для дотримання земельного законодавства, впровадження позитивного міжнародного досвіду) законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, земельне законодавство, порушення земельного законодавства

The state of legislative regulation of administrative liability for violations of land legislation in Ukraine has been analyzed. Challenges leading to an increase in violations of land legislation are highlighted. The main problems (unlawful occupation and devaluation of land, insufficient control over its use, breaches of lease or ownership

conditions, etc.) are identified, as well as potential solutions (improvement of the monitoring and control system for land parcels, creation of incentive systems for compliance with land legislation, adoption of positive international experience) in the legislative regulation of administrative liability for violations of land legislation.

Keywords: administrative liability, land legislation, violations of land legislation

Україна, як країна з багатою історією та культурним доробком, розпочала новий етап свого розвитку, визначений стрімкими змінами у різних сферах суспільного життя. Однією з ключових галузей, яка вимагає особливої уваги та ефективного регулювання, є земельне законодавство. Земля завжди була важливим ресурсом, що визначає економічну, екологічну та соціальну динаміку країни.

Проте зростаючі виклики, пов'язані зі збільшенням населення, змінами в земельному використанні та недостатньою екологічною свідомістю, призводять до зростання порушень земельного законодавства. Це, зі свого боку, ставить перед урядом та суспільством завдання посилення адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства. Адже порушення земельного законодавства в Україні стають серйозною загрозою сталому використанню цього ресурсу та екологічній безпеці.

Незаконне зайняття та знецінення земель, недостатній контроль за їхнім використанням, порушення умов оренди чи власності – це лише кілька аспектів проблеми, яка потребує негайної уваги та реформування. Тому необхідно розглянути можливість посилення штрафних санкцій, встановлення більш жорстких нормативів для адміністративних справ, пов'язаних з порушеннями земельних норм. Такий підхід стимулюватиме суб'єктів господарювання та громадян дотримуватись вимог земельного законодавства, оскільки фінансові втрати внаслідок порушень стануть значно вагомішими.

Крім того, важливим кроком є вдосконалення системи контролю та моніторингу за земельними ділянками. Використання сучасних технологій, таких як супутникова зйомка, геоінформаційні системи та інші інструменти, може сприяти ефективнішому виявленню порушень та швидкому реагуванню на них. Доцільно також розглянути можливість впровадження електронних сервісів для подання звітності та отримання дозволів, що спростить процедури та зменшить ймовірність корупції.

Однак недостатньо просто посилювати відповідальність та контроль. Важливим аспектом є попереднє підвищення свідомості громадян щодо важливості збереження та раціонального використання земельних ресурсів. Освітня робота, інформаційні кампанії та навчальні програми можуть сприяти формуванню культури ставлення до землі як до невід'ємної складової сталого розвитку.

Важливим кроком до досягнення ефективної адміністративної відповідальності є реформування законодавства та удосконалення нормативно-правової бази. Спрощення процедур та врегулювання правових аспектів, пов'язаних із земельними питаннями, може зменшити можливість непорозумінь та сприяти вчасному втручанню органів влади при виявленні порушень.

Однак важливо пам'ятати, що лише сувора адміністративна відповідальність не є універсальним рішенням.

По-перше, обов'язковою умовою для застосування заходів адміністративної відповідальності є чітке визначення порядку притягнення особи до відповідальності. При цьому зауважимо, що принцип індивідуальної відповідальності має негативне значення в разі смерті посадової особи, яка виступала суб'єктом адміністративного делікту, але при вчиненні протиправного діяння діяла на користь юридичної особи, оскільки в такому випадку смерть особи є підставою для закриття провадження у справі, а тому завдана шкода не буде відшкодована. Тому цілком слушною є пропозиція Г. М. Шуст щодо необхідності визнання суб'єктом адміністративної відповідальності у сфері використання земельних ресурсів юридичних осіб [1].

По-друге, необхідно створити систему стимулів для дотримання земельного законодавства та сприяти позитивним трансформаціям у свідомості суб'єктів господарювання та громадян. Йдеться насамперед про економічне стимулювання та преференції для сумлінних землекористувачів. Запровадження пільгових умов для тих, хто діє відповідно до закону, може сприяти підвищенню довіри до системи та зменшити спокусу порушувати закон.

По-третє, досвід зарубіжних країн є також надзвичайно цінним у контексті удосконалення адміністративної відповідальності. Приклади успішних практик у сфері земельних відносин та їхнього контролю мають стати взірцем для впровадження аналогічних підходів в Україні.

По-четверте, не менш важливим є забезпечення прозорості та доступності інформації щодо земельних ділянок, їхнього власника та використання. Реєстрація земельних прав, відомостей про орендарів та земельні угоди повинна бути здійснена в електронній формі та бути доступною для громадськості. Це допоможе уникнути непорозумінь, підвищити відповідальність суб'єктів та сприяти контролю за дотриманням земельних норм. Забезпечення широкого обговорення та залучення експертів до процесу удосконалення адміністративної відповідальності сприятиме створенню більш ефективних та адаптованих до реальності рішень.

Важливо підкреслити, що перспективи удосконалення адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства в Україні потребують комплексного підходу. Вони включають в себе реформу законодавства, впровадження нових технологій, освітню роботу та створення стимулів для

дотримання земельних норм. Тільки взаємодія всіх цих елементів може призвести до позитивних змін у сфері земельних відносин, забезпечити стале використання цього важливого ресурсу та сприяти сталому розвитку України.

У підсумку зазначимо, що перспективи удосконалення адміністративної відповідальності за порушення земельного законодавства в Україні надзвичайно важливі для забезпечення сталого розвитку країни. Адже адміністративна відповідальність є одним із дієвих методів адміністративно-правової охорони земельних ресурсів. При цьому посилення контролю, впровадження сучасних технологій, сприяння свідомому використанню земельних ресурсів та підвищення відповідальності є ключовими компонентами в цьому процесі. Реалізація цих заходів допоможе забезпечити збалансоване використання земель та покращити екологічний стан країни для майбутніх поколінь.

Посилання:

1. Шуст Г.П. Адміністративно-правова охорона земельних ресурсів України : дис. ... канд. юр. наук : 12.00.07. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 301 с.

ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА УЧАСТЬ У ЗАГАЛЬНИХ ЗБОРАХ АКЦІОНЕРІВ
ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИТСТВА

Лукачат Андрій, Andrii Lukachat

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

З прийняттям Закону України «Про акціонерні товариства» (надалі – Закон) [1], який набув чинності 1 січня 2023 року, внесено суттєві зміни до структури управління акціонерним товариством. За характеристиками фахівців у сфері корпоративного права положення Закону максимально відповідають рекомендаціям, директивам і регламентам Європейського Союзу, дія яких спрямована на функціонування лістингових компаній.

Згідно нововведень, що містяться у Законі, акціонер набув більше можливостей щодо реалізації права на участь у загальних зборах акціонерів. У ст. 38 Закону передбачено нові способи проведення загальних зборів акціонерів, а саме визначено можливість проведення загальних зборів шляхом очного голосування, електронного голосування та шляхом опитування. Проведення електронних загальних зборів стане можливим з 01.01.2024 року, щодо інших способів проведення загальних зборів – очних та дистанційних, то їх порядок регламентовано з урахування норм нового Закону та окремих Положень про проведення очних та дистанційних загальних зборів, проекти яких були розроблені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку (надалі – НКЦПФР) та надані для обговорення широкому загалу експертів, вчених, практикуючих правників.

З урахуванням об'єктивних обставин, зумовлених поширенням у 2019 р. коронавірусного захворювання COVID-19, на той час було запроваджено дистанційну форму управління акціонерним товариством, зокрема рішенням НКЦПФР було затверджено Тимчасовий порядок скликання та дистанційного проведення загальних зборів акціонерів та загальних зборів учасників корпоративного інвестиційного фонду № 196 від 16. 04. 2020 р. У 2022 р. із введенням воєнного стану в Україні дію Тимчасового порядку № 196 було продовжено до моменту закінчення воєнного стану з внесенням до нього деяких змін [3, с. 224]. При цьому зазначене Положення послужило хорошим проєктом для тестування проведення дистанційних загальних зборів, для удосконалення

технічних та правових механізмів, що забезпечуватимуть їх проведення у майбутньому. Тому 6 березня 2023 року НКЦПФР затверджено нове Рішення № 236 «Про затвердження Порядку скликання та проведення дистанційних загальних зборів акціонерів» [2].

Отже, станом на 2023 рік в Україні є можливим проведення очних та дистанційних загальних зборів акціонерів. У ч. 2 ст. 38 Закону вказано, що очні загальні збори передбачають спільну присутність акціонерів (їх представників) у день і час проведення загальних зборів у місці їх проведення для обговорення та прийняття рішень з питань порядку денного [1]. При цьому кожний акціонер буде мати змогу взяти участь в очних загальних зборах шляхом електронного заочного голосування засобами авторизованої електронної системи.

Дистанційні загальні збори не передбачають спільної присутності на них акціонерів (їх представників) та проводяться шляхом дистанційного заповнення бюлетенів акціонерами і надсилання їх до товариства через депозитарну систему України [1]. Проведення дистанційних загальних зборів акціонерів проводиться із застосуванням електронної пошти та інших засобів ідентифікації акціонерів акціонерного товариства.

На відміну від очних та дистанційних загальних зборів електронні загальні збори будуть проводитися виключно з використанням авторизованої електронної системи. Такі збори не передбачають спільної присутності на них акціонерів (їх представників) та проводяться виключно шляхом електронного заочного голосування акціонерів.

Щодо строків реалізації права на участь у загальних зборах акціонерів, то у ст. 41 Закону змінено строки складення переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах, а саме такий перелік складається станом на 23 годину робочого дня за два робочі дні до дня проведення таких зборів у порядку, встановленому законодавством про депозитарну систему України [1]. Після складення переліку акціонерів вносити зміни до нього заборонено.

Окрім того, у новому Порядку скликання та проведення дистанційних загальних зборів акціонерів передбачено, що порядок визначення акцій, що не враховуються як голосуючі в переліку акціонерів, які мають право на участь у загальних зборах, встановлюється Положенням про провадження депозитарної діяльності, затвердженим рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 23 квітня 2013 року № 735, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 27 червня 2013 року за №1084/23616 [2]. З наведеного випливає, що новий Закон та підзаконні акти НКЦПФР деталізують порядок реалізації права на участь у загальних зборах акціонерного товариства, особливості чого залежать від способу їх проведення.

Також незважаючи на те, що новим Законом передбачено більшу кількість способів участі акціонера на загальних зборах акціонерів, тим не менш акціонери мають право видавати довіреності на участь у загальних зборах акціонерів своїм представникам незалежно від способу проведення загальних зборів. Акціонер має право призначити свого представника безстроково або на певний строк. Представник акціонера може отримувати від нього перелік питань порядку денного загальних зборів з інструкцією щодо голосування з цих питань. Під час голосування на загальних зборах представник повинен голосувати відповідно до завдання щодо голосування. Якщо представник акціонера не має завдання щодо голосування, він здійснює голосування на загальних зборах на свій розсуд. Акціонер має право видати довіреність на право участі та голосування на загальних зборах декільком своїм представникам (ст. 50 Закону) [1].

Щодо інших правомочностей акціонера, то їх сукупність залишається традиційно значною і включає право на скликання позачергових загальних зборів акціонерів, право на внесення питань та змін до порядку денного загальних зборів, право на отримання інформації та документів щодо питань порядку денного загальних зборів, право на голосування з питань, що винесені на порядок денний загальних зборів тощо.

Посилання:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#top>
2. Рішення НКЦПФР № 236 «Про затвердження Порядку скликання та проведення дистанційних загальних зборів акціонерів», затверджено від 6 березня 2023 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0236863-23#Text>
3. Сіщук Л. В. Способи проведення загальних зборів акціонерів за новим законом України «Про акціонерні товариства». Цивільне право: проблеми теорії та правозастосування: матеріали XXI наук.-практ. Ц58 конф., присвяч. 101-й річниці з дня народж. д-ра юрид. наук, проф., чл.-кор. АН УРСР, ректора Харків. юрид. ін-ту (1962–1987 рр.) В. П. Маслової (Харків, 17 лют. 2023 р.). Харків: НЮУ імені Ярослава Мудрого, 2023. С.223 – 228.

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ В УКРАЇНІ

Роман Носадчий, Roman Nosadchyi

аспірант кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права Академії праці, соціальних відносин і туризму, м. Київ, Україна; post graduate student of administrative and economic law department of the Academy of Labour, Social Relations and Tourism, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-4671-4576>

Проаналізовано стан законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю в Україні. Визначено його основні проблеми та недоліки, а саме: невизначеність та неоднозначність окремих нормативних актів у сфері праці, недостатня ефективність контролю та відповідальності, недостатня прозорість та доступність інформації, недостатня реакція на нові тенденції, невідповідність адміністративних санкцій тяжкості правопорушення. Запропоновані шляхи вирішення проблем законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, законодавство про працю, адміністративні санкції

The state of legislative regulation of administrative responsibility for violations of labor legislation in Ukraine has been analyzed. Its main problems and shortcomings have been identified, namely: ambiguity and uncertainty of certain regulatory acts in the field of labor, insufficient effectiveness of control and accountability, lack of transparency and accessibility of information, inadequate response to new trends, and mismatch of administrative sanctions with the severity of the violations. Proposed solutions to address the issues of legislative regulation of administrative responsibility for violations of labor legislation have been suggested.

Keywords: administrative liability, labor legislation, administrative sanctions

У сучасних умовах господарського та правового розвитку, адекватне функціонування ринкової економіки неможливе без ефективної системи законодавчого регулювання трудових відносин. Однак, незважаючи на наявність законодавчих актів, що врегульовують правовідносини у сфері праці в Україні,

44

існують серйозні проблеми з їхнім виконанням та забезпеченням адміністративної відповідальності за порушення норм законодавства про працю.

Система адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю є важливим інструментом контролю за додержанням прав працівників та роботодавців. Проте, існуючі прогалини у законодавстві, недостатня узгодженість між різними нормативними актами та проблеми в практичній реалізації контролю створюють сприятливе середовище для зловживань та невідповідності вимогам закону.

Тому слід проаналізувати та систематизувати сучасні проблеми законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю в Україні. Також важливо розглянути основні причини виникнення недоліків у законодавчому полі, проаналізувати їх наслідки для різних сторін відносин та запропонувати можливі шляхи вдосконалення законодавства з метою покращення контролю за дотриманням трудових норм та забезпечення належної адміністративної відповідальності за їхнє порушення.

Однією з ключових проблем у сфері законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю є невизначеність та неоднозначність окремих нормативних актів. Відсутність чіткого визначення деяких понять нерідко призводить до інтерпретаційних розбіжностей серед роботодавців, працівників та органів державної влади. Крім того, законодавство у сфері праці має складну структуру та часто розташоване в різних джерелах, що ускладнює його вивчення та розуміння. Ця роздрібненість ускладнює процес контролю за додержанням норм закону та призводить до частих порушень.

Незважаючи на наявність адміністративних санкцій, контроль за додержанням норм законодавства про працю залишає бажати кращого. Інспектори праці Держпраці часто стикаються з обмеженими повноваженнями та нестачею ресурсів для ефективного виконання своєї роботи. Це призводить до недостатньої виявленості порушень та недостатньої застосовності адміністративної відповідальності. Роботодавці, в свою чергу, можуть сприймати адміністративні штрафи як менш значущі порівняно з економічними вигодами від порушень норм праці.

Важливою передумовою додержання норм законодавства є наявність чіткої та доступної інформації для роботодавців та працівників. Однак інформація про права й обов'язки у сфері праці нерідко знаходиться віддалено від цільової аудиторії, її форма та представлення можуть бути малорозбірливими для осіб без юридичної освіти. Це створює умови для невідомості або непорозуміння щодо вимог закону, що може призводити до ненавмисних порушень.

Сучасний розвиток технологій та зміни у способах праці призводять до появи нових викликів у сфері прав праці. Застарілі законодавчі норми можуть бути

неналежно адаптовані до нових реалій, що ускладнює їх ефективну реалізацію та контроль.

Деякі адміністративні санкції можуть здаватися недостатньо жорсткими порівняно зі ступенем порушення норм закону. Це може призводити до недостатнього стимулювання дотримання правил та норм праці, особливо в ситуаціях, де порушення приносить значний дохід.

Отже, проблеми законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю в Україні вимагають комплексного підходу до вирішення. Реформування законодавства, збільшення ефективності контролю та розширення доступності інформації є лише декількома з можливих шляхів вдосконалення цієї сфери. Адже тільки через спільні зусилля державних органів, експертів, роботодавців та представників громадськості можна досягти належної реалізації норм законодавства про працю, забезпечити належний рівень правової культури і створити сприятливі умови для розвитку бізнесу та забезпечення гідних умов праці для всіх громадян.

Як висновок, зауважимо, що законодавче регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю в Україні нині має недоліки, які потребують системного підходу до їх вирішення. Постійна невизначеність норм, обмеженість контролю та недостатня доступність інформації ведуть до зростання кількості порушень у сфері праці.

Для вдосконалення ситуації варто розглядати можливість удосконалення законодавства, зокрема шляхом спрощення та уніфікації норм, а також урахування сучасних тенденцій у розвитку технологій та організації праці. Розширення повноважень та ресурсного забезпечення органів контролю, а також активне впровадження систем електронного звітності та моніторингу може значно підвищити ефективність контролю та попередження порушень.

Крім того, важливим є забезпечення доступу до чіткої та зрозумілої інформації про права та обов'язки в сфері праці для всіх зацікавлених сторін. Це сприятиме підвищенню правової свідомості та зменшенню ненавмисних порушень.

Загалом, вирішення проблем законодавчого регулювання адміністративної відповідальності за порушення законодавства про працю потребує комплексного підходу, який об'єднає зусилля законотворців, державних органів, бізнес-спільноти та громадськості. Тільки через спільні зусилля можна забезпечити дотримання прав працівників, створити справедливі умови конкуренції та забезпечити сталий соціально-економічний розвиток країни.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ БЕЗПЕКИ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Лірук Іван, Liruk Ivan

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Кожен в Україні має право на безпеку продукції. Це питання регулюється нормами Закону України «Про захист прав споживачів». Відповідно до Закону: Споживач має право на те, щоб продукція за звичайних умов її використання, зберігання і транспортування була безпечною для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдавала шкоди його майну. У разі відсутності нормативних документів, нормативно-правових актів, що містять обов'язкові вимоги до продукції, використання якої може завдати шкоди життю, здоров'ю споживача, навколишньому природному середовищу, а також майну споживача, відповідні органи виконавчої влади, що здійснюють державний захист прав споживачів, зобов'язані негайно заборонити випуск і реалізацію такої продукції.

На товари (наслідки робіт), використання яких понад визначений строк є небезпечним для життя, здоров'я споживача, навколишнього природного середовища або може заподіяти шкоду майну споживача, встановлюється строк служби (строк придатності). Ці вимоги можуть поширюватись як на виріб у цілому, так і на окремі його частини.

Виробник (виконавець, продавець) повинен попереджати споживача про встановлений строк служби (строк придатності) товару (наслідків роботи) або його частини, обов'язкові умови його використання та можливі наслідки в разі їх невиконання, а також про необхідні дії після закінчення цього строку.

Забороняється змінювати строк служби (строк придатності), який зазначено на етикетці, упаковці або у супровідних документах на товар, а також вводити в обіг товари, строк придатності яких минув.

Якщо для безпечного використання продукції, її зберігання, транспортування та утилізації необхідно дотримуватися спеціальних правил, виробник (виконавець) зобов'язаний розробити такі правила та довести їх до продавця або споживача, а продавець - до споживача.

Продукція, на яку актами законодавства або іншими нормативними документами встановлено обов'язкові вимоги щодо забезпечення безпеки для життя,

здоров'я споживачів, їх майна, навколишнього природного середовища і передбачено нанесення національного знака відповідності, повинна пройти встановлену процедуру оцінки відповідності. Виробник має право маркувати продукцію національним знаком відповідності за наявності декларації про відповідність та/або сертифіката відповідності, виданих згідно із законодавством.

Реалізація продукції (у тому числі імпортованих товарів) без маркування національним знаком відповідності та/або без сертифіката відповідності чи декларації про відповідність забороняється.

Підставою для митного оформлення імпорту таких товарів на територію України є наявність передбачених законодавством документів, які засвідчують факт проходження ними процедури оцінки відповідності.

Якщо встановлено, що при додержанні споживачем правил використання, зберігання чи транспортування товарів (наслідків робіт) вони завдають або можуть завдати шкоди життю, здоров'ю, майну споживача чи навколишньому природному середовищу, виробник (виконавець, продавець) зобов'язаний негайно припинити їх виробництво (реалізацію) до усунення причин заподіяння шкоди, а в необхідних випадках - вжити заходів щодо вилучення їх з обігу і відкликання у споживачів.

Якщо причини заподіяння шкоди усунути неможливо, виробник (виконавець) зобов'язаний зняти таку продукцію з виробництва, вилучити з обігу, відкликати у споживачів. У разі невиконання цих обов'язків зняття продукції з виробництва, вилучення з обігу і відкликання у споживачів проводиться за приписом органів виконавчої влади, що здійснюють контроль за безпекою продукції.

Виробник (виконавець) зобов'язаний відшкодувати у повному обсязі завдані споживачам збитки, пов'язані з відкликанням продукції.

Створюючи новий (модернізований) товар, розробник повинен подати технічну документацію відповідному органу для проведення державної експертизи на його відповідність вимогам щодо безпеки для життя, здоров'я і майна споживачів, а також навколишнього природного середовища.

Виробник (виконавець) зобов'язаний інформувати споживача про можливий ризик і про безпечне використання продукції за допомогою прийнятих загальновідомих у міжнародній практиці позначень

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОДОСТУПНОСТІ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ

Олеся Батрин, Olesia Batryn

*кандидат юридичних наук,
суддя Печерського районного суду м. Києва, Київ, Україна, judge of the
Pecherskyi District Court of Kyiv, Kyiv, Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0001-9798-201X>

Анотація. Публікація присвячена забезпеченню загальнодоступності медичної допомоги в контексті поєднання організаційних, фінансових, ресурсних, інформаційних чинників системи охорони здоров'я. Визначено поняття «доступність медичної допомоги». Зосереджено увагу на окремих аспектах державного забезпечення загальнодоступності медичної допомоги в умовах воєнного стану. Зауважено, що попри стратегічну важливість доступності медичних послуг, наразі не сформовано ефективною системи оцінювання цього показника, що створює перешкоди для його аналізу.

Ключові слова: територіальна доступність, медична допомога, рівні права, доступність лікарських засобів.

Annotation. The publication is dedicated to ensuring the accessibility of healthcare within the context of combining organizational, financial, resource, and informational factors of the healthcare system. The concept of "healthcare accessibility" is defined. The focus is placed on specific aspects of state provision of healthcare accessibility during times of war. It is noted that despite the strategic importance of healthcare accessibility, there is currently no effectively formed system for assessing this indicator, which creates obstacles for its analysis.

Keywords: territorial accessibility, medical assistance, equal rights, availability of medicines.

Основи законодавства України про охорону здоров'я та інші нормативно-правові акти гарантують загальнодоступність медичної допомоги. Справедливий доступ до медичної допомоги можна тлумачити як вимогу можливості її отримання на основі потреби, незалежно від фінансової спроможності, територіального розташування, наявності кадрів чи інших факторів.

Забезпечення рівного доступу громадян до отримання медичної допомоги містить такі складові:

- 1) організація системи охорони здоров'я для забезпечення доступу до якісних медичних послуг, в т.ч. територіальна доступність;
- 2) кадрове забезпечення (достатність медичних працівників для покриття потреб у медичному обслуговуванні);
- 3) фінансова доступність (надання медичної допомоги незалежно від фінансової спроможності пацієнта);
- 4) доступність лікарських засобів;
- 5) розподіл технічних засобів, транспорту, обладнання для задоволення медичних потреб.

Доступність медичної допомоги можна визначити як організаційно-забезпечену можливість надання своєчасної та кваліфікованої медичної допомоги населенню країни незалежно від географічних, економічних, соціальних, інформаційних, культурних та мовних бар'єрів [1, с.13]. Водночас зауважимо, що чинне законодавство України не надає визначення поняття «доступність медичної допомоги».

Територіальна доступність означає спроможність наявних медичних закладів та медичних працівників на певній території забезпечити потреби в медичному обслуговуванні населення. Особливого загострення ця проблематика набула в умовах війни, коли значна частина населення України змушена внутрішньо мігрувати.

Багато людей живуть у районах, які справедливо можна класифікувати як «неблагополучні з медичної точки зору», оскільки послуги лікарів та інших медичних працівників не забезпечують наявні потреби пацієнтів.

Демонстративною є ситуація у гірській географічній зоні Закарпатської області, де відстань від районного центру до найвіддаленішого села коливається від 29 км до 51 км. Із загальної кількості доріг 26,12 % є умовно проїзними у весняний, зимовий та осінній періоди. У передгірській зоні для надання первинної медико-санітарної допомоги 371,8 тис. сільському постійному населенню відкрито 108 сімейних амбулаторій з рівнем забезпеченості 2,90 амбулаторій на 10 тис. населення, що вказує на низький рівень територіальної доступності сільському населенню первинної та долікарської медичної допомоги [2, с. 33].

Також важливо розглядати досліджуваний аспект залежно від рівнів надання медичної допомоги. Цікавим є дослідження, проведене у країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку, які є найбагатшими та найздоровішими країнами світу. Уряди цих країн зобов'язуються не лише забезпечити ефективне надання високоякісної медичної допомоги, але й забезпечити справедливий доступ до цієї допомоги. За результатами дослідження у більшості країн не виявлено нерівності в розподілі відвідувань лікаря загальної практики між групами населення з різним рівнем доходів. Однак в усіх країнах люди з вищими доходами значно

50

частіше звертаються до лікарів за спеціалізованою медичною допомогою. Нерівність багатих та бідних в цьому контексті особливо проявляється в Португалії, Фінляндії та Ірландії [3].

Як приклад обмеженої доступності до спеціалізованих фахівців може бути звернення за психіатричною допомогою, адже потреба у таких зверненнях зростає для населення України у зв'язку з воєнними подіями та тяжкими наслідками війни. При цьому реальну можливість отримати психологічну чи психіатричну допомогу через фінансову спроможність можуть далеко не всі, хто потребує. Водночас враховуючи як медичну, так і психосоціальну складову роботи з пацієнтами із психічними захворюваннями, для психіатрів може бути особливо складно задовольняти потреби важкохворих пацієнтів під час коротких зустрічей або обмеженої кількості зустрічей.

Загострюють увагу на окремих аспектах державного забезпечення загальнодоступності медичної допомоги в умовах воєнного стану також автори М.В. Кокошко та Ю.В. Левінська, наголошуючи, що визначальним для надання медичної допомоги залишається залученість медичних працівників на всій території держави, створення додаткових гарантій для тих, хто здійснює свої обов'язки на територіях поблизу бойових дій або тимчасово окупованих територіях, розвиток телемедицини та її активне впровадження і спрощення формальних процедур у ситуаціях, які вимагають невідкладного надання кваліфікованої допомоги. Адже державне регулювання загальнодоступності медичної допомоги, особливо в складних воєнних умовах, має безпосередній зв'язок із запобіганням смертності населення, лояльністю пацієнтів, прибутковістю закладів охорони здоров'я та зменшенням подачі позовів проти України щодо порушення прав людини [4, с. 33].

Важливим є питання доступності основних лікарських засобів, зокрема для первинної, екстреної та паліативної медичної допомоги. Доступність ліків обмежена такими факторами, як вартість, процедура ліцензування, правила виписування рецептів тощо.

З-поміж іншого гострою та дискусійною темою доступності до ліків є застосування опіоїдів, як основного засобу лікування прогресуючого ракового болю. Понад 80 % невиліковно хворих українців відчували нестерпний біль і не отримували адекватного знеболення. Такими є результати дослідження, проведеного аналітиками ГО «Інститут аналітики та адвокації» за підтримки МФ «Відродження» [5].

Доступ до опіоїдної терапії залишається неадекватним через такі бар'єри, як обмежене фінансування, обмежена доступність через недостатню кількість ліцензованих аптек та обмежувальні правила щодо призначення та відпуску. Під час призначення опіоїдів необхідні запобіжні заходи, щоб мінімізувати ризик побічних ефектів, неправильного використання, залежності та неправильного призначення.

Розробники політики у сфері охорони здоров'я, як правило, з обережністю ставляться до розширення доступу до опіоїдів через побоювання щодо неправильного використання, зловживань та неправильного спрямування, що може призвести до залежності окремих суб'єктів. Однак ці побоювання не повинні призводити до обмеження доступу з метою належного терапевтичного використання препаратів за умови ретельного відбору та спостереження за пацієнтами. Тому важливого значення набуває збалансований підхід при ухваленні рішень в галузі охорони здоров'я між забезпеченням доступності контрольованих ліків для законних медичних і наукових цілей і запобіганням зловживанню ними та убезпечення застосування.

З огляду на окреслені проблеми, Я.М. Шатковський вважає, що важливим чинником, який здатен покращити доступність медичної допомоги, є законодавче запровадження обов'язкового медичного страхування [6, с.222]. Погоджуємося з думкою автора відносно того, що від якісно функціонуючої медицини багато в чому залежить реалізація права громадянина на отримання медичної допомоги і, за необхідності, його захист, проте впровадження медичного страхування має відбуватися за моделлю, прийнятною саме для України з урахуванням досвіду інших країн.

Також науковці загострюють увагу на тому, що попри стратегічну важливість доступності медичних послуг, наразі не сформовано ефективною системи оцінювання цього показника, що створює перешкоди для його аналізу як на рівні країни, так і у розрізі різних соціально-демографічних сегментів і регіонів [7, с. 62]. Визнаючи необхідність розробки такої системи оцінювання, вважаємо за необхідне постійний моніторинг доступності з використанням індикаторів ВООЗ, а також фактичних ключових показників у сфері охорони здоров'я (захворюваності, смертності тощо).

Таким чином, доступність медичної допомоги визначається балансом організаційних, фінансових, ресурсних, інформаційних чинників системи охорони здоров'я, які в сукупності демонструють кількість і якість необхідної допомоги населенню.

Посилання:

1. Бондарева Л.В. Доступність медичної допомоги населенню: теоретичний аспект. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 3. С. 11–14.
2. Рогач І.М., Данко Д.В. Характеристика територіальної доступності сільському населенню гірської і передгірської зон проживання первинної та долікарської медичної допомоги. Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. 2019. № 4 (82). С. 30–35. doi: 10.11603/1681-2786.2019.4.10945

3. Eddy van Doorslaer, Cristina Masseria, Xander Koolman. Inequalities in access to medical care by income in developed countries. 2006. № 174 (2). P. 177–183. DOI: 10.1503/cmaj.050584

4. Кокошко М.В., Левінська Ю.В. Окремі аспекти державної політики щодо забезпечення загальнодоступності медичної допомоги в умовах воєнного стану. Наука і техніка сьогодні. 2022. № 13 (13). С. 22–39. doi: 10.52058/2786-6025-2022-13(13)-22-39

5. Аналітичний звіт. Споживання опіоїдних анальгетиків в Україні. URL: https://issuu.com/irf_ua/docs/opioids_ua

6. Шатковський Я.М. Запровадження обов'язкового медичного страхування як публічно-правовий крок до підвищення доступності медичної допомоги в Україні. Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка. 2020. № 1(89). С. 221–228. doi: 10.33766/2524-0323.89.221-228

7. Irtysheva I., Ryabets D. Ensuring the availability of medical care as a basic basis for the formation of good health and well-being of the population. Economic analysis. 2020. 30 (1, Part 2). 60-65.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ЩОДО КОРПОРАТИВНОГО ДОГОВОРУ В АКЦІОНЕРНОМУ ТОВАРИСТВІ

Савченко Павло, Pavlo Savchenko

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

У європейському та англо-американському правовому просторі корпоративний договір вважається одним із ефективних регуляторів корпоративних відносин, що виникають в компаніях, для вирішення тих питань, що є актуальними на той чи інший період часу між конкретними особами без суттєвої зміни внутрішньої політики чи локальних актів компанії. Як відомо, в англо-американському праві корпоративному договору надано більше правових можливостей, тобто на законодавчому рівні не заборонено врегульовувати питання таким чином, що максимально буде враховувати інтереси сторін договору із можливим відступом від положень статуту компанії. У європейському праві з цього приводу встановлено, як правило, більш жорсткі рамки, що обмежують положення корпоративного договору нормами закону і статуту компанії.

В Україні з 01.01.2023 року набув чинності новий Закон України «Про акціонерні товариства» (надалі – Закон) [1], положення якого, як зазначено безпосередніми розробниками закону, вміщують елементи європейського та англо-американського права, що увібрали у себе найбільш ефективні показники світової практики. Звісно, такий підхід законодавця імponує вітчизняному бізнесу. В той же час необхідно звернути увагу й на українську практику ведення бізнесу, що склалася, та на нові підходи до врегулювання корпоративних відносин в акціонерних товариствах, їх ефективність та відповідність нашому корпоративному законодавству в цілому. З цього приводу можна позитивно відзначити намагання законодавця уніфікувати термінологію, що зумовило застосування у новому Законі поняття «корпоративний договір», що було запроваджено до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] з прийняттям останнього.

Згідно ч. 1 ст. 29 Закону договір, за яким акціонери товариства зобов'язуються реалізувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації (далі - корпоративний договір), вчиняється в письмовій формі [1]. Як вбачається, дефініція корпоративного договору у вказаному Законі тотожна

дефініції, що закріплена у Законі України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2].

Щодо закріпленої на законодавчому рівні дефініції корпоративного договору, з одного боку, містяться позитивні міркування про лаконічність поняття та можливість його застосування на розсуд учасників товариства для задоволення приватних інтересів учасників та корпоративного інтересу товариства, а з іншого боку, наголос ставиться на можливості зловживань учасниками товариства при визначенні предмета корпоративного договору у зв'язку з відсутністю чітких законодавчих меж щодо способів здійснення корпоративних прав за корпоративним договором. Л. В. Сіщук з даного приводу зазначає, що юристи прописують у зміст корпоративного договору різноманітні способи здійснення учасниками корпоративних прав або утримання від їх реалізації з визначенням умов їх здійснення чи відмови від здійснення протягом певного періоду в часі. Втім при застосуванні конструкції корпоративного договору на практиці у кожному конкретному випадку необхідно робити аналіз дотримання меж свободи договору та розмежування від інших договірних конструкцій, зокрема від договорів про відчуження корпоративних прав [5, с. 123].

На прикладі судової практики можна окреслити тенденцію застосування на практиці корпоративного договору поряд з іншими договірними конструкціями, що при оскарженні його положень дозволяє судам робити висновок про змішаний характер корпоративного договору. З даного приводу можливо навести позицію суду щодо укладення корпоративного договору учасниками ТОВ, оскільки законодавче регулювання щодо вказаної договірної конструкції та її дефініції у ТОВ закріплено раніше. У зв'язку з цим при розгляді справи поставало питання про відмежування корпоративного договору від інших договорів на критерієм предмета, сторін договору, безоплатності та вчиненням в письмовій формі.

У справі № 916/2796/20 зазначено, що договір укладений не тільки між учасниками ТОВ, а між учасниками товариства та особами, які не є учасниками вказаного товариства (кредиторами). Здійснивши аналіз умов спірного договору, суди попередніх інстанцій встановили, що вказаний договір є змішаним договором, тобто договором, зміст якого містить елементи різних договорів: корпоративного договору, договору позики та договору дарування, та не суперечить положенням чинного законодавства. Крім того, ВС звернув увагу, що положення ст. 7 Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» не містять імперативної норми щодо сторін договору, а лише визначають, що за цим договором учасники товариства зобов'язуються реалізовувати свої права та повноваження певним чином або утримуватися від їх реалізації, такий договір є безвідплатним і вчиняється в письмовій формі [4]. З наведеного випливає, що хоча суд допускає можливість укладення договору між учасниками та не учасниками товариства, тим

не менш відмежовує його від інших договорів за ознакою безоплатності та тлумачить зміст вказаних договорів, зазначаючи при цьому неконкретизованість предмета договору на законодавчому рівні.

Однак з прийняттям нового Закону України «Про акціонерні товариства» [1] та внесенням змін до Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» [2] норми про корпоративний договір доповнено положеннями про те, що корпоративний договір може бути оплатним або безоплатним. Додатковими сторонами корпоративного договору також можуть бути саме акціонерне товариство та треті особи. Корпоративний договір, що не відповідає зазначеним вимогам, є нікчемним.

Щодо положення про те, що корпоративний договір може бути як оплатним, так й безоплатним, то, на нашу думку, хоча такий підхід законодавця розширив межі застосування корпоративного договору, проте при його укладенні у змішаному форматі на практиці буде більш складно кваліфікувати його правову природу та розмежовувати, наприклад, із договором купівлі-продажу, особливо, у випадках відсутності чітких положень у змісті змішаного договору. Адже за критерієм безоплатності та домовленості укладення окремого договору купівлі-продажу з визначенням умов відчуження корпоративних прав визначалася природа корпоративного договору. Тому постає питання, яким чином можна визнати корпоративний договір нікчемним за критерієм безоплатності, якщо на законодавчому рівні дозволено укладати корпоративний договір у оплатній та безоплатній формі.

З приводу того, що у новому Законі передбачено можливість укладення корпоративного договору не тільки між акціонерами, але й з третіми особами та акціонерним товариством, то тут теж виникає декілька зауважень. На перший погляд, вказане положення знімає дискусію про те, що сторонами договору можуть бути не тільки акціонери (учасники) товариства. Однак, як зазначає А. В. Зеліско, новий Закон не вказує, що сторонами корпоративного договору можуть бути треті особи, які пов'язані із акціонерами та товариством інтересами щодо діяльності останнього. Закон вказує просто третіх осіб. Відповідно, виникає підстава припускати, що до цих третіх осіб можуть належати будь-які особи [3, с. 46].

Проте розширення суб'єктного складу корпоративного договору зумовлює необхідність деталізації предмета корпоративного договору, оскільки раніше йшла мова про визначення умов здійснення прав учасників, а не третіх осіб. Такий широкий підхід законодавця щодо можливості укладення корпоративного договору між акціонерами, товариством та / або третіми особами надає більші можливості втручання третіх осіб у внутрішню діяльність товариства та впливати на корпоративні права акціонерів прямо або опосередковано. Якщо укладення договору з акціонерним товариством є допустимим, оскільки корпоративні

56

відносини виникають між акціонером і товариством, що може тільки позитивно вплинути на управління товариством, то укладення такого договору з третіми особами може зумовити їх надмірне втручання у діяльність товариства та зловживання своїми правами.

Окрім того, виникає логічне питання: яким чином корпоративний договір може бути визнаний нікчемним за умови законодавчого розширення умов щодо суб'єктного складу, оплатності та безоплатності договору, а також залишення неконкретизованого предмета корпоративного договору? Відповідь на це питання нині, на жаль, не є очевидною, що знову зумовлює чекання узагальнених позицій судових інстанцій з даного питання. Втім й наявність таких позицій зумовить тільки нові дискусії й необхідність врегулювання додатково цих питань на законодавчому рівні. Тому вважаємо, що, з одного боку, новим Законом внесено позитивні зміни щодо уніфікації підходів до застосування схожих конструкцій, втім, з іншого боку, окремі аспекти такого регулювання потребують деталізації та уточнення, а можливо й відміни окремих положень закону.

Посилання:

1. Закон України «Про акціонерні товариства» від 27 липня 2022 року № 2465-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#top>
2. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#top>
3. Зеліско А. В. Зміни у правовій конструкції корпоративного договору в акціонерних товариствах. Проблеми цивільного права та процесу: тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 98-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 19 трав. 2023 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України», Наук. парк «Наука та безпека». Вінниця: ХНУВС, 2022. С. 43 – 48.
4. Постанова КГС ВС від 16.12.2021 р. у справі № 916/2796/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/102220275>
5. Сіщук Л. В. Оскарження положень корпоративного договору. Договір як універсальна форма правового регулювання: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) (м. Івано-Франківськ, 7 квітня 2023р.). Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. С. 121 – 126.

ВИХІД УЧАСНИКА З ТОВ: ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ

Савченко Ярослав, Yaroslav Savchenko

аспірант Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

У вітчизняній практиці застосування товариство з обмеженою відповідальністю (надалі – ТОВ) служить одним із ефективних правових інструментів, що використовується поруч з реєстрацією ФОП та ПП у сфері малого та середнього бізнесу. Тому чисельність ТОВ перевищує по кількості інші організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права. Прогресивним кроком на шляху врегулювання правового статусу ТОВ і корпоративних відносин, що виникають між учасниками та товариством стало прийняття у 2018 році Закону України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» (надалі – Закон) [1].

Питання виходу учасника з товариства знайшло своє врегулювання у ст. 24 Закону, у якій прописано процедуру виходу учасника з товариства та правові наслідки такого виходу для учасника і для товариства. Вказана стаття також дає підстави для законного розмежування процедури відчуження частки у статутному капіталі учасника та процедури виходу з товариства, що на практиці учасники неодноразово намагалися об'єднати для отримання подвійного прибутку від товариства. Йде мова про випадки, коли учасник товариства укладав договір купівлі-продажу частки у статутному капіталі з третіми особами та подавав до товариства заяву про вихід з вимогою виплатити йому товариством вартості його частки у статутному капіталі. Однак узагальнена судова практика продемонструвала тлумачення норм закону на користь розмежування вказаних процедур та неможливість їх одночасного застосування з метою отримання подвійного прибутку з нових учасників товариства та самого товариства.

Особливістю регулювання процедури виходу учасника з товариства є те, що в новому Законі прописано відмінності у порядку виходу з товариства учасника, якому належить менше 50 відсотків частки у статутному капіталі товариства, та учасника, якому належить 50 або більше відсотків частки у статутному капіталі товариства. У першому випадку учасник може вийти з товариства у будь-який час без згоди інших учасників. Учасник вважається таким, що вийшов з товариства, з дня державної реєстрації його виходу. Однак для того, щоб отримати матеріальну

вигоду, а саме вартість частки у статутному капіталі товариства, учасник зобов'язаний повідомити товариство про свій вихід. При цьому обов'язок провести державну реєстрацію виходу з товариства лежить на учасникові товариства.

Згідно Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» для внесення змін про склад учасників ТОВ необхідно подати заяву про державну реєстрацію змін до відомостей про ТОВ, документ про сплату державного збору та заяву про вихід з ТОВ, що засвідчується нотаріально з обов'язковим використанням спеціальних бланків нотаріальних документів [2]. Враховуючи вказану норму, можна припустити, що заява про вихід з товариства з нотаріальним засвідченням підпису має надсилатися учасником товариства як до товариства, так і до державного реєстратора для проведення подальших дій з внесення змін до державного реєстру. Втім Законом України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» такої вимоги не передбачено, що дає можливість надсилання до ТОВ заяви про вихід з товариства в простій письмовій формі, а до державного реєстратора – з нотаріальним засвідченням підпису.

Щодо учасників ТОВ, частка у статутному капіталі товариства яких становить 50 і більше відсотків, то у ч. 2 ст. 24 Закону зазначено, що такі учасники можуть вийти з товариства за згодою інших учасників [1]. Однак у Законі не вказано, яким саме чином згода інших учасників може бути надана учаснику, який повідомив про свій намір виходу з товариства. Вважаємо, що способи отримання згоди від інших учасників товариства можуть бути прописані у статуті або корпоративному договорі. Водночас учасник, який прийняв рішення про вихід з товариства, може ініціювати проведення позачергових загальних зборів з порядком денним про його виключення з товариства, або може висунути на порядок денний чергових загальних зборів учасників питання про його вихід, або може ініціювати проведення загальних зборів товариства шляхом опитування.

Не виключається надсилання учасником, який має намір вийти з товариства, повідомлення товариству та учасникам товариства персонально з проханням надати відповідь впродовж визначеного строку. Якщо інше не встановлено статутом товариства, то рішення про надання згоди на вихід учасника з товариства має бути прийнято протягом одного місяця з дня подання заяви про вихід до товариства. Однак таке рішення приймається у вказані строки виключно з урахуванням добросовісності учасників товариства, оскільки інші учасники товариства мають право, але не зобов'язані надавати згоду чи відповідати у вказані строки. При цьому у таких випадках варто наголошувати і попереджати інших учасників товариства про те, що їх згода має бути надана письмово із нотаріальним засвідченням справжності підписів таких учасників.

Щодо моменту виходу з товариства, то учасник може вийти з товариства впродовж одного місяця з дня надання згоди від останнього учасника товариства. При цьому учасник товариства має право отримати письмову згоду від інших учасників вийти з товариства у коротші строки. У такому разі інші учасники мають у своїй згоді написати, що вони не заперечують або дають згоду на вихід учасника у менший строк, ніж вказаний законом чи статутом товариства, але з дня надання згоди від останнього учасника товариства.

Окрім того, з внесенням змін до Закону від 27. 07. 2022 року на підставі Закону № 2465-IX, у ч. 2 ст. 24 передбачено, що статутом товариства може бути встановлено, що учасник товариства, частка якого у статутному капіталі товариства становить 50 або більше відсотків, може вийти з товариства без згоди інших учасників. Відповідне положення включається до статуту товариства або виключається з нього одностайним рішенням загальних зборів учасників, у яких взяли участь усі учасники товариства [1].

Щодо ТОВ з одним учасником, то у ст. 24 Закону немає окремої норми, що врегульовувала б питання виходу учасника з ТОВ з одним учасником. В той же час у ч. 5 ст. 24 Закону вказано, що вихід з товариства, внаслідок якого у товаристві не залишиться жодного учасника, забороняється [1]. Зазначена норма стосується як ТОВ з декількома чи багатьма учасниками, так і ТОВ з одним учасником. У зв'язку з чим варто зазначити, що вихід з ТОВ з одним учасником заборонено законом. У ТОВ з одним учасником такий учасник має право продати свою частку у статутному капіталі товариства або розпочати процедуру ліквідації ТОВ.

Водночас варто звернути увагу й на ті випадки, коли учасник ТОВ, який має намір вийти з товариства, є одночасно директором товариства. Адже постає питання про добросовісність виконання директором товариства своїх посадових обов'язків в інтересах товариства, якщо він є учасником, що вирішив припинити корпоративні відносини з товариством. Як відомо, директор товариства приймається на посаду за рішенням загальних зборів учасників товариства. Така особа працює з товариством на підставі трудового або цивільно-правового договору, що покладає на особу відповідні обов'язки та повноваження. Втім варто пам'ятати, що припинення участі в товаристві на підставі заяви про вихід учасника з товариства не має правовим наслідком припинення повноважень члена виконавчого органу. Адже повноваження виконавчого органу можуть бути припинені лише шляхом обрання нового виконавчого органу або тимчасових виконувачів їхніх обов'язків. Прийняття такого рішення можливе тільки шляхом голосування на загальних зборах товариства з даного питання, включеного до порядку денного загальних зборів товариства.

Отже, вихід учасника з товариства є добровільною підставою припинення корпоративних відносин учасника з товариством за ініціативи учасника. Вихід з товариства є відмінною процедурою від продажу частки у статутному капіталі

60

товариства та добровільної ліквідації товариства. У новому Законі прописано, що процедура виходу учасника з товариства може бути врегульована законом та статутом товариства. Так, для більш ефективного врегулювання питань виходу учасника з товариства та деталізації порядку, строків та правових наслідків виходу з товариства варто відповідні положення прописувати у статуті товариства, що на практиці має місце у ТОВ з стабільним та значним капіталом.

Щодо корпоративного договору, то у ст. 24 Закону немає прямої вказівки на можливість врегулювання порядку виходу з товариства. Тим не менш такий договір може передбачати умови виходу з товариства учасника, в тому числі період, впродовж якого таке право для учасників обмежене з метою стабілізації правового статусу ТОВ на ринку товарів і послуг, особливо це актуально для стартапів. Умовою, що є найбільш важливою для набуття чинності корпоративним договором про визначення умов виходу учасника з ТОВ, є умова про те, що сторонами корпоративного договору є всі учасники товариства.

Посилання:

1. Закон України «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю» від 6 лютого 2018 року № 2275-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2275-19#top>
2. Закон України «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб підприємців та громадських формувань» від 15 травня 2003 року № 755-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#top>

ЕЛЕКТРОННА РОЗДРІБНА ТОРГІВЛЯ ЛІКАРСЬКИМИ ЗАСОБАМИ В УКРАЇНІ: АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Наталя Сімакова, Natalya Simakova

керівник юридичної служби Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського, м. Київ, Україна, head of the legal service of the National Music Academy of Ukraine named after P.I. Tchaikovsky, Kyiv, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-9459-0923>

Здійснено загальний аналіз сучасного стану адміністративно-правового регулювання електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами в Україні. Окреслено перспективи удосконалення адміністративно-правового регулювання у цій сфері. Розглянуто проблему забезпечення якості та безпеки, належного зберігання та транспортування лікарських засобів, що продаються через електронні платформи.

Ключові слова: охорона здоров'я, адміністративно-правове регулювання, лікарські засоби, електронна роздрібна торгівля

A comprehensive analysis of the current state of administrative and legal regulation of electronic retail trade in pharmaceuticals in Ukraine has been conducted. Prospects for improving the administrative and legal regulation in this field have been outlined. The issue of ensuring the quality and safety, proper storage, and transportation of pharmaceuticals sold through electronic platforms has been examined.

Keywords: healthcare, administrative and legal regulation, pharmaceuticals, electronic retail trade.

Сучасна епоха цифрових технологій перетворює всю сферу суспільного життя, включаючи торгівлю, настільки швидко, що адміністративно-правове регулювання вимагає постійного удосконалення для адаптації до нових реалій. Однією з актуальних галузей, яка відчуває сильний вплив цих засобів, є електронна роздрібна торгівля лікарськими засобами. Використання інтернет-платформи для торгівлі медичними препаратами набуває все більшого поширення як серед підприємців, так і серед споживачів. Це відкриває нові можливості для підвищення доступності медичних засобів та послуг, але одночасно ставить питання про ефективність контролю за якістю, безпекою та легальністю цієї форми торгівлі. Україна, як країна, що розвивається, також відчуває вплив цих трансформаційних процесів на своєму шляху до побудови сучасної економіки та забезпечення високого рівня медичної

62

допомоги своїм громадянам. З одного боку, використання електронної платформи може сприяти зменшенню бюрократичних перешкод у торгівлі лікарськими засобами, а також забезпечити швидкий доступ до деяких препаратів навіть віддаленим місцевостям. З іншого, – це може створити певні ризики щодо контролю за походженням, якістю та правильністю використання лікарських засобів, а також викликати конфлікти між традиційною аптечною мережею та електронними платформами.

Сучасний етап розвитку України характеризується зростаючим інтересом до використання електронних торговельних платформ для здійснення роздрібною торгівлі лікарськими засобами. Цей тренд обумовлений не лише широкою доступністю до Інтернету та підвищенням попиту на медичні продукти, але й зумовлений постійним стремлінням підприємців до впровадження інноваційних рішень для покращення обслуговування клієнтів. Проте цей процес викликає чимало правових та адміністративних викликів, які вимагають комплексного підходу до їх вирішення.

Однією з ключових проблем є забезпечення якості та безпеки лікарських засобів, що продаються через електронні платформи. Відсутність фізичного контакту між покупцем та продавцем створює потребу в ефективних механізмах перевірки якості та оригінальності продукції. Крім того, необхідно забезпечити належне зберігання та транспортування медичних препаратів з платою запобігання їх псуванню або підробці під час доставки.

Іншим невід’ємним аспектом електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами є необхідність забезпечення збалансованої конкуренції між традиційною аптечною мережею та електронними платформами. Переважання однієї зі сторінок може спричинити негативні наслідки для ринку та споживачів. Тому важливо розробити адекватні механізми регулювання, які б дозволили забезпечити рівні умови для всіх учасників.

Для ефективного регулювання електронної роздрібною торгівлі лікарськими засобами в Україні потрібен комплексний підхід, який би врахував як переваги, так і можливість ризику цієї форми торгівлі. Однією з ключових стратегій може бути активне співробітництво між органами державної влади, медичною спільнотою та підприємцями з метою визначення інноваційних підходів до регулювання.

Для забезпечення якості та безпеки лікарських засобів можна запровадити обов’язкову сертифікацію продавців на електронних платформах, а також установити стандарти доставки та зберігання медичних препаратів. Паралельно з цим важливо розробити ефективні механізми перевірки якості продукції, що продається в електронному форматі, наприклад, через використання маркерів автентичності та QR-кодів.

Для забезпечення конкурентоспроможності учасників ринку можливо відпустити створення спеціалізованих платформ, де аптеки та виробники могли б ефективно конкурувати з іншими продавцями на електронних платформах. Крім цього, слід передбачити можливість встановлення обмежень на рекламу та продаж певних категорій медичних препаратів через електронні канали з платним захистом споживачів від неналежної інформації та небезпечних продуктів.

Потреба в підвищенні ринку правової свідомості серед учасників є ще однією важливою складовою ефективного адміністративного регулювання. Розробка чітких правил і реєстрація вимог, ліцензування та дотримання стандартів при реалізації лікарських засобів на електронних платформах може сприяти підвищенню рівня відповідальності та забезпечення дотримання прав споживачів. Важливою частиною такої ініціативи може бути інформаційна кампанія щодо особливостей та ризиків електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами.

Отже, сучасний розвиток електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами в Україні представляє собою важливу галузь, яка має як позитивний вплив на доступність медичних продуктів, так і негативні ризики для безпеки та якості цих продуктів. Адміністративно-правове регулювання є ключовим інструментом для забезпечення балансу між розвитком електронної торгівлі та забезпеченням прав споживачів і якості медичних засобів. Для досягнення успішного адміністративно-правового регулювання електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами в Україні необхідно вдосконалити контроль якості та оригінальності продукції, сприяти розвитку конкуренції, розробити чіткі правила реєстрації та ліцензування, а також підвищити правову свідомість серед учасників ринку.

Процес удосконалення адміністративно-правового регулювання електронної роздрібної торгівлі лікарськими засобами в Україні є актуальним і потребує планування, координації та впровадження комплексних заходів із достатньо різноманітних аспектів цієї проблеми.

ОБРАННЯ ЧЛЕНІВ НАГЛЯДОВОЇ РАДИ ЗА НОВИМ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО АКЦІОНЕРНІ ТОВАРИСТВА»

В. Сковронський, V. Skovronskyi

аспірант кафедри цивільного права ННЮІ, Прикарпатський національний університет ім. Василя Стефаника, graduate student of the Department of Civil Law of the National University of Ukraine, Prykarpattia National University named after Vasyl Stefanyk

У зв'язку з наданням Україні у 2022 році статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу правотворча діяльність продовжує розвиватися у напрямку гармонізації корпоративного законодавства України та країн Європейського Союзу, в тому числі й у сфері правового регулювання діяльності акціонерних товариств. Зокрема, 01.01.2023 року набув чинності Закон України «Про акціонерні товариства» від 27.07.2022 року. Даний закон на абсолютно новій основі врегульовує порядок діяльності акціонерних товариств у багатьох сферах, але особливо кардинальні зміни стосуються законодавчого регулювання діяльності наглядової ради акціонерного товариства.

Одним із основних принципів належної діяльності наглядової ради акціонерного товариства є незалежність даного органу управління. Під незалежністю розуміється безпосередня непричетність до практичної діяльності товариства та відсутність зв'язку з первинною відповідальністю, яку несуть виконавчі директори, а також відсутність іншої винагороди, окрім повністю задекларованої компенсації за роботу члена наглядової ради [1, с. 56]. Саме таким цілям повинен відповідати інститут обрання членів наглядової ради акціонерного товариства.

Загалом, традиційно, склалося так, що членами наглядової ради можуть бути обрані акціонери акціонерного товариства, у якому створюється наглядова рада, представники акціонерів, а також незалежні члени наглядової ради. У ст. 72 та ст. 73 нового Закону України «Про акціонерні товариства» визначається порядок обрання членів наглядової ради акціонерного товариства та вимоги, що до них ставляться. Щодо порядку обрання членів наглядової ради акціонерного товариства, то закон визначає наступні правила: а) члени наглядової ради обираються загальними зборами на строк, встановлений статутом акціонерного товариства, але не більше ніж три роки і можуть переобиратися необмежену кількість разів (ч. 1 ст. 72); б) мінімальна кількість членів наглядової ради публічного акціонерного товариства не може становити менше п'яти осіб (ч. 11 ст. 72); в) до складу наглядової ради обираються акціонери або представники акціонерів, та/або

незалежні директори (ч. 3 ст. 72); г) не менш як одну третину складу наглядової ради публічного акціонерного товариства мають становити незалежні директори, при цьому кількість незалежних директорів не може становити менше двох осіб. (ч. 4 ст. 72).

Що ж до вимог, які до ставляться до членів наглядової ради при їх обранні, то тут існують наступні вимоги: а) членом наглядової ради може бути лише фізична особа, яка не може бути одночасно членом виконавчого органу або корпоративним секретарем такого товариства (ч. 2 ст. 72); б) не можуть бути обрані до складу наглядової ради особи, визнані за рішенням суду винними в порушенні обов'язків посадових осіб органів акціонерного товариства протягом трьох років з дати виконання такого рішення суду, а також члени наглядової ради не можуть займати інші посади у відповідному товаристві. (ч. 3 ст. 72).

З наведених законодавчих положень можна зробити ряд висновків: а) загалом до членів наглядової ради (акціонерів та/або представників акціонерів) майже не ставляться ніяких особливих вимог, тобто ними може бути будь-яка фізична особа, якій виповнилося 18 років; б) вимоги, які ставляться до членів наглядової ради (незалежних директорів) містять значну кількість обмежень, однак вони спрямовані на усунення конфлікту інтересів, але взагалі не стосуються вимог щодо компетентності/кваліфікації незалежних директорів; в) законодавство вимагає, щоб не менш як одну третину складу наглядової ради публічного акціонерного товариства становили незалежні директори, тобто більшість членів наглядової ради можуть (і в переважній більшості випадків так і буде) складати акціонери та/або представники акціонерів (представників акціонерів можна замінити в будь-який час).

Виділяючи, безумовно, значно прогресивніші норми, які регулюють порядок обрання членів наглядової ради акціонерного товариства та вимоги, що до них ставляться (ст. 72 та ст. 73 Закону України «Про акціонерні товариства»), варто звернути увагу й на можливість удосконалення даного інституту. Напрямки такого удосконалення повинні включати в себе: а) функціонування наглядової ради як, справді, незалежного органу; б) наявність у членів наглядової ради належних компетентностей/кваліфікації для виконання своїх функцій.

Так, саме у Доповідях експертів Організації економічного співробітництва та розвитку, яка об'єднує 37 найбільш економічно розвинених країн світу, до принципів Корпоративного управління зазначається, що «перелік відносин, які вважатимуться свідченням залежності наглядових директорів, має містити принаймні заборону бути... акціонерами з контрольним пакетом акцій, що діють самі чи спільно з іншими акціонерами, або їхніми представниками. Такими акціонерами є ті, хто володіють самі чи спільно з іншими, тридцятьма і більше відсотками статутного капіталу» [1, с. 56].

У зазначених Доповідях також вказується на обов'язок «щодо належної компетентності/кваліфікації наглядових директорів» [1, с. 56-57]. У підходах Міжнародної мережі з корпоративного управління до принципів Корпоративного управління ОЕСР теж вказується на необхідність наявності відповідних знань та досвіду незалежних членів ради, а також на те, що «кількість незалежних членів у складі ради повинна бути такою, що забезпечує значну більшість у складі спостережної ради» [2, с. 48].

У Німецькому кодексі корпоративного управління наголошується, що «запропоновані до призначень представники акціонерів мають ті різні кваліфікації, що вимагаються для компетентного контролю наглядової ради відповідно до реалій компанії», а також, що «члени наглядової ради повинні бути в змозі протягом довгого часу, як з огляду на час, так і на особистий стан здоров'я, виконувати з належною сумлінністю вимоги, які висуваються до них завданнями щодо контролю. Вони не повинні зазвичай вичерпувати юридично дозволену максимальну кількість їхніх мандатів у наглядовій раді і не перебільшувати пенсійний вік у 70 років» [2, с. 239].

У зв'язку з наведеними положеннями міжнародних та європейських кодексів і принципів корпоративного управління, що містять рекомендації для більш ефективного контролю за товариством, можливо запозичити деякі з них для забезпечення належної діяльності наглядової ради акціонерного товариства та внести зміни до ч. 2 ст. 72 Закону України «Про акціонерні товариства» в такій редакції: «2. Членом наглядової ради може бути лише дієздатна фізична особа, яка має повну вищу юридичну чи економічну освіту або освіту, що становить головний вид діяльності даного товариства і не перебільшувати пенсійний вік у 65 років. Член наглядової ради не може бути одночасно членом виконавчого органу або корпоративним секретарем такого товариства».

Також ч. 4 ст. 72 Закону України «Про акціонерні товариства» доцільно викласти у наступній редакції: «4. Кількість незалежних директорів у наглядовій раді публічного акціонерного товариства та акціонерного товариства, у статутному капіталі якого частка держави прямо або опосередковано становить 50 і більше відсотків, має становити більшість членів наглядової ради».

Вказані зміни дозволять привести наше акціонерне законодавство у відповідність до найкращих міжнародних та європейських практик корпоративного управління, забезпечити належну діяльність наглядової ради акціонерного товариства та його незалежність при виконанні основних функцій.

Посилання:

1. Право компаній: порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України *Acquis Communautaire* Європейського Союзу. Київ: Державний

департамент з питань адаптації законодавства, 2009. 82 с.

2. Міжнародні та національні стандарти корпоративного управління (збірник кодексів та принципів). Київ: Проект «Корпоративний розвиток в Україні», 2002. 247 с.

ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО РЕГУЛЮЄ ОХОРОНУ ЗДОРОВ'Я МАТЕРІ ТА ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Олексій Цибенко, Oleksii Tsybenko

*адвокат Адвокатського об'єднання «Юридична консультація № 2
Шевченківського району міста Києва», defence attorney of the Bae Association
“Legal Consultation Office No. 2 of Shevchenkivskiyi district of Kyiv”, Ukraine*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-9591-0629>

Микола Тищенко, Mykola Tishchenko

*аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г.
Бурчака НАПрН України, post graduate student of Academician F.H. Burchak
Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National
Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine*

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-5862-0469>

Проаналізовано стан правового регулювання охорони здоров'я матері та дитини в Україні. Визначено основні проблеми, пов'язані із законодавчим регулюванням відносин у цій сфері та заходи, спрямовані на їх подолання. Сформульовано пропозиції спрямовані на покращення стану правового забезпечення законодавства у цій сфері.

Ключові слова: охорона здоров'я, вразливі групи населення, нормативно-правове регулювання

The state of legal regulation of maternal and child healthcare in Ukraine has been analyzed. The main issues related to legislative regulation of relationships in this field and measures aimed at overcoming them have been identified. Proposals aimed at improving the state of legal provisions of legislation in this sphere have been formulated.

Keywords: healthcare, vulnerable population groups, regulatory and legal regulation

Сучасне суспільство незмінно передбачає забезпечення оптимальних умов для збереження та підтримки здоров'я кожного індивіда, особливо коли йдеться про найвразливіші групи населення – матерів та дітей. Охорона здоров'я цих категорій має важливий соціальний, гуманітарний, економічний та правовий аспекти. Однак,

незважаючи на позитивні зрушення, система законодавчого регулювання в цій сфері залишається недостатньою та потребує подальшої вдосконалення.

Сучасна нормативно-правова база, що регулює охорону здоров'я матері та дитини в Україні, є результатом багаторічної роботи законотворців, уряду, громадянського суспільства та міжнародних партнерів. Вона включає закони, підзаконні та локальні нормативні акти, спрямовані на забезпечення належного рівня медичної допомоги та правового захисту вагітних жінок і дітей.

Як позитив можна відзначити прийняття таких значущих законів, як: «Основи законодавства України про охорону здоров'я», «Про охорону дитинства», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування», постанову Верховної Ради України «Про стан соціального захисту дітей та невідкладні заходи, спрямовані на захист прав дитини в Україні», постанову Кабінету Міністрів «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» та ін. Ці документи спрямовані на захист прав жінок на репродуктивне здоров'я, доступ до безкоштовної медичної допомоги під час захворювання та пологів, а також на створення умов для належного здоров'я дітей.

Однак, незважаючи на наявність певних досягнень, існують недоліки та прогалини у сучасному законодавстві. Найбільш вразливими залишаються питання, пов'язані із забезпеченням якісної та доступної антенатальної допомоги, стимулюванням високоякісних методів пологів, післяпологової реабілітації матерів і дітей, особливо тих, хто опинився у складних життєвих ситуаціях.

Законодавство в цій сфері характеризується фрагментарністю та невизначеністю. А відсутність чіткого визначення термінів і окремих положень іноді призводить до їх неоднозначного тлумачення та ускладнень при реалізації. Наприклад, питання щодо відповідальності за надання некомпетентної медичної допомоги під час пологів чи дородового періоду залишаються недостатньо розробленими та регламентованими.

Одна з ключових проблем – це комплексний підхід до регулювання питань охорони здоров'я матері та дитини. Часто законодавство розглядає ці питання ізольовано одне від одного, не враховуючи взаємозв'язку між ними. Наприклад, правила щодо антенатальної допомоги можуть бути добре врегульовані, але післяпологова реабілітація матерів може залишитися недостатньо регламентованою.

Слід відзначити незадовільну реалізацію державних програм та ініціатив у сфері охорони здоров'я матері та дитини. Так, державна програма “Репродуктивне здоров'я нації” на період до 2015 року вже втратила свою актуальність [1]. Водночас

70

Концепція Загальнодержавної програми «Репродуктивне та статеве здоров'я нації на період до 2021 року» так і не була прийнята, а її «реалізація» завершилася на стадії громадського обговорення відповідного проекту розпорядження Кабінету Міністрів України [2].

Крім того, законодавство часто не досягає адаптації до сучасних реалій та новітніх медичних технологій. Відсутність чіткого регулювання у сфері донорства плазми для новонароджених, використання сучасних методів діагностики та лікування в акушерстві та неонатології є лише кількома прикладами тих аспектів, які потребують додаткового важливого розгляду з боку законодавців. Тож потрібна систематизація та узгодження законодавчих положень для створення єдиного та консистентного правового середовища.

Також існує проблема доступності медичної допомоги матері та дитині в Україні. Хоча і відбувається певний прогрес у розвитку медичних закладів, однак у багатьох регіонах країни все ще стикаються з дефіцитом лікарень, пологових будинків та інших медичних закладів. Це призводить до великих витрат і необґрунтовано високих витрат для багатьох матерів та сімей на подорожі до місць, де надається належна медична допомога. Недостатня кількість медичних закладів стає перешкодою для отримання якісних послуг для жінок та дітей, особливо у віддалених районах.

Фінансовий бар'єр також є серйозною проблемою для доступності медичної допомоги. Оплата за медичні послуги може бути важкою та непосильною для багатьох сімей. Вартість пологів, дородових обстежень, вакцинації та інших медичних процедур іноді перевищує можливості окремих громадян. Це призводить до відмови від проходження деяких важливих медичних процедур або навіть відкладання візитів до лікарів, що загрожує здоров'ю та життю матерів та дітей.

Проблеми з доступністю медичних послуг для вагітних жінок та дітей залишаються нагальними через фінансові обмеження або географічну віддаленість від медичних закладів. Так, суттєвою проблемою є нерівномірний доступ до медичної допомоги між сільськими та міськими районами. Сільські мешканці часто мають обмежений доступ до якісних медичних послуг через відсутність спеціалізованих закладів та наявність високих транспортних витрат на подорожі до міста. Брак висококваліфікованих медичних працівників у сільських районах також ускладнює отримання якісної медичної допомоги і приводить до необхідності шукати медичну допомогу далеко від дому.

Недостатня якість медичних послуг також є проблемою, що впливає на доступність охорони здоров'я матері та дитини. Відсутність чітких стандартів та контролю може призвести до неналежної медичної практики, що загрожує життю і здоров'ю матері та дитини. Крім того, відсутність сучасного обладнання, недостатня підготовка медичного персоналу та наявність актуальних медичних протоколів

можуть призвести до неналежної діагностики та лікування. Це впливає на якість медичних послуг та можливість настання негативних наслідків для здоров'я матерів та дітей.

Отже, проблеми доступу до медичної допомоги матері та дитини в Україні є серйозним викликом для системи охорони здоров'я. Недостатня медична інфраструктура, фінансові обмеження, нерівномірний доступ у сільських районах та недостатня якість послуг не дозволяють матерям та дітям отримувати належну медичну допомогу. Вирішення цієї проблеми потребує комплексного підходу, який включає в себе вдосконалення законодавства, забезпечення адекватного фінансування медичної системи, розвиток інфраструктури та надання якісної медичної освіти для фахівців у сфері охорони здоров'я.

Світовий досвід показує, що успішні моделі охорони здоров'я матері та дитини базуються на комплексному та інтегрованому підході. Країни з високим рівнем захисту материнства та дитинства нерідко мають відповідні та узгоджені норми, а також забезпечують надання якісної медичної допомоги.

Серед проблем вдосконалення законодавства, що регулює охорону здоров'я матері та дитини в Україні, можна виділити такі:

– законодавство про охорону здоров'я матері та дитини не відповідає сучасним викликам і потребам. Воно потребує оновлення та доповнення з урахуванням нових технологій та медичних знань;

– законодавство не містить достатньої кількості механізмів контролю та регулювання діяльності медичних закладів, які займаються охороною здоров'я матері та дитини. Це іноді призводить до недбалості і порушення прав людини у цій сфері;

– законодавство про охорону здоров'я матері та дитини містить більше загальних положень, ніж конкретних механізмів регулювання. Це шлях до непрозорості та неефективності діяльності у сфері охорони здоров'я матері та дитини тощо.

Тому для вдосконалення законодавства у цій сфері пропонуємо:

– переглянути та оновити існуючі закони про охорону здоров'я матері та дитини з урахуванням сучасних викликів та потреб;

– розробити та впровадити механізми контролю та регулювання діяльності медичних закладів, які займаються охороною здоров'я матері та дитини, з опорою на підвищення якості надання медичної допомоги та захисту прав потреб;

– розробити та впровадити конкретні механізми регулювання, що забезпечують прозорість та ефективність діяльності у сфері охорони здоров'я матері та дитини;

– підвищити рівень медичної освіти, зокрема у сфері охорони здоров'я матері та дитини, що дозволить забезпечити якість надання медичної допомоги та підвищити професійну компетентність медичних працівників;

– визначити відповідальних осіб для реалізації законодавства про охорону здоров'я матері та дитини, що забезпечують контроль та відповідальність у сфері охорони здоров'я.

Крім того, для подолання окреслених вище проблем у сфері охорони здоров'я матері та дитини слід вжити такі заходи: узгодити та систематизувати законодавчі акти, розробити стандарти якості медичних послуг, забезпечити доступність медичної допомоги за допомогою розширення мережі медичних закладів та програм соціальної підтримки. Реалізація цих заходів дозволить забезпечити ефективну та якісну охорону здоров'я матері та дитини в Україні, що має надзвичайно важливе значення для здоров'я нації в цілому.

Як висновок слід зазначити, що охорона здоров'я матері та дитини є невід'ємною складовою гармонійного розвитку суспільства. Несприятливі тенденції та прогалини у законодавстві, що регулює охорону здоров'я матері та дитини в Україні, потребують невідкладного правового регулювання. Шлях до вдосконалення полягає у створенні консолідованої та системної правової бази, яка б гарантувала високий рівень захисту та доступ до медичної допомоги для матерів та дітей в Україні.

Посилання:

1. Державна програма «Репродуктивне здоров'я нації» на період до 2015 року: постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 р. № 1849. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/61854426>

2. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми «Репродуктивне та статеве здоров'я нації на період до 2021 року» (неофіційний текст від 16.03.2017). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT3216>

АСТРЕНТ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ УКРАЇНИ

Шподар Юрій, Yury Shpodar

аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Стан виконання судових рішень в Україні, незважаючи на нещодавне реформування судової системи та системи виконавчого провадження, все ще перебуває на досить низькому рівні. Особливо проблемним є виконання судових рішень немайнового характеру. Відсутні дієві заходи впливу на боржника, які б мотивували останнього до вчасного виконання рішення суду.

Насьогодні висловлюються думки щодо імплементації астренту на рівні регламенту ЄС з метою поширення даного процесуального інституту на процесуальне законодавство усіх держав-членів ЄС. Передумовою для таких пропозицій становить закріплення інституту не тільки в законодавстві окремих держав-членів ЄС, але й на рівні деяких загальноєвропейських документів.

Концепцією оновлення цивільного законодавства України пропонується доповнити цивільне та цивільно-процесуальне законодавство положеннями про судову неустойку (астрент) (§5.3.), згідно з яким суд може за вимогою позивача зобов'язати відповідача виплатити на користь позивача грошову суму, якщо відповідач не виконає рішення суду. Астрент означає присудження грошових сум як способу забезпечення виконання судового акта, тобто астрент — це неустойка або пеня за неналежне виконання рішення суду. Однак науково обґрунтовані пропозиції стосовно впровадження даного правового інституту в право України — відсутні.

Щоденний (щотижневий, щомісячний) астрент може стати для боржника більш вагомим та переконливим аргументом, аніж розмір штрафу, передбачений чинною редакцією Закону України «Про виконавче провадження», який можна накласти лише двічі. Астрент є особливо дієвим при виконанні рішень, що зобов'язують боржника вчинити певні дії, оскільки для боржника створюються такі умови, що самостійно виконати рішення йому вигідніше, ніж його невиконання. А враховуючи те, що окремі види рішень (що зобов'язують боржника вчинити певні дії, або утриматися від їх вчинення) виконати примусово неможливо, бо їх має вчинити саме боржник, астрент є найкращим стимулом.

В науковій літературі астрент розуміється як форма судового штрафу (процесуально-правова природа) або ж судової неустойки (цивільно-правова

74

природа). Прихильники матеріальної правової природи астренту відзначають, що судовий штраф регулюється нормами процесуального права, в той час як інститут судової неустойки встановлений нормами матеріального права в цивільному законодавстві.

Питання правової природи астренту є дискусійним, хоча його з'ясування має безпосереднє практичне значення. Від цього залежить характер майбутньої моделі цього правового інституту в українському законодавстві, сфера правовідносин, щодо яких може бути застосований астрент, а також його місце в системі вітчизняного права.

Виходячи з вище наведеного на сьогодні актуальним є дослідження практики застосування астренту за кордоном, та розробка пропозицій щодо запровадження астренту у вітчизняне законодавство.

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ В АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВАХ

Гамалюк Назар, Hamalyuk Nazar

аспірант НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, post graduate student of Academician F.H. Burchak Scientific Research Institute of Private Law and Entrepreneurship of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Діяльність та ефективне корпоративне управління в господарських товариствах, залежить від злагодженого функціонування органів корпоративного управління. В Україні органи управління акціонерного товариства складаються із загальних зборів акціонерів, виконавчого (одноособового або колегіального) та контрольного (наглядова рада). Вагому роль в системі вищезазначених органів відводиться наглядовій раді. Виникнення інституту «наглядова рада» зумовлено необхідністю здійснення контролю операційної діяльності та забезпечення прийняття колективних рішень.

У відповідності із останніми змінами (Закон України «Про акціонерні товариства» від 2022 року) запропоновано впровадити інститут ради директорів, яка притаманна більше країнам прецедентного права.

Таким чином, на сьогодні в Україні є можливість обирати між дуалістичною (виконавчий орган та наглядова рада) та моністичною моделлю (рада директорів) корпоративного управління. Дослідження спрямоване на вивчення проблематики корпоративного управління моністичної моделі (США) та дуалістичної (Німеччина) і вироблення на цій основі науково-обґрунтованих пропозицій для удосконалення чинного законодавства.

Частково наведені вище актуальні питання наглядової ради в корпоративному праві України відображені у роботах вітчизняних та зарубіжних учених.

Звернемося до держсектора.

Публічні корпорації з державною часткою та їх інтеграційні структури стають ефективними лише тоді, коли відпрацьовано механізм узгодження інтересів між партнерами. Якщо певна частка корпоративних прав компанії належить державі, то існує кілька рівнів інтересів, які необхідно узгодити для її ефективного функціонування.

Зокрема, це питання невідповідності пріоритетів корпорацій та акціонерів, незбалансованості інтересів держави та ринкових процесів, неузгодженості інтересів міноритарних та мажоритарних акціонерів. Тому ефективна система управління корпоративним сектором державної економіки має враховувати всі вищезазначені аспекти функціонування акціонерних товариств. Публічні корпорації

з державною часткою та їх інтеграційні структури стають ефективними лише тоді, коли відпрацьовано механізм узгодження інтересів між партнерами.

Якщо певна частка корпоративних прав компанії належить державі, то існує кілька рівнів інтересів, які необхідно узгодити для її ефективного функціонування. Зокрема, це питання невідповідності пріоритетів корпорацій та акціонерів, незбалансованості інтересів держави та ринкових процесів, неузгодженості інтересів міноритарних та мажоритарних акціонерів. Тому ефективна система управління корпоративним сектором державної економіки має враховувати всі вищезазначені аспекти функціонування акціонерних товариств.

Створення цілісної системи управління економікою державного корпоративного сектору має базуватися на принципах: застосування єдиних загальних правил поведінки суб'єктів господарювання; відокремлення функцій державного управління від економічних функцій з урахуванням змін у відносинах власності; забезпечення ефективної організаційної взаємодії всіх гілок влади у вирішенні економічних питань: відповідність організаційних підрозділів завданням розробки та реалізації економічної політики; встановлення особливого режиму для окремих приватизованих підприємств, діяльність яких є пріоритетною для національної економіки; використання індивідуальних підходів до управління державними корпоративними правами

Наукове видання

ПРАВНИЧІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

збірник наукових праць
за матеріалами науково-практичної конференції
аспірантів, докторантів, молодих і досвідчених учених
(27 травня 2023 р., м. Київ, м. Івано-Франківськ, м. Хмельницький)

Відповідальна за випуск Т. Г. Попович

Усі матеріали подані у редакції авторів

Підписано до друку 01.10.23. Формат 60x84/16
Гарн. Times New Roman. Обл.-вид. арк. 4,4 Зам № 23-007
1 електрон. опт. диск (CD-R).

Видавець:
Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,
вул. Раєвського, 23-а, м. Київ, 01042

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції,
серія ДК № 4758 від 07.08.2014 року